

แนวคิดการใช้กำลังทางอากาศเพื่อตอบสนองภารกิจ
ด้านการบรรเทาสาธารณภัยในปัจจุบันและอนาคต

โดย

นาวาอากาศเอก จุมพล คล้อยภยันต์
รองผู้อำนวยการ สำนักบริหารทรัพยากร
สำนักงานปลัดบัญชาทหารอากาศ
กองทัพอากาศ

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๔
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวคิดการใช้กำลังทางอากาศเพื่อตอบสนองภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัยในปัจจุบันและอนาคต” ลักษณะวิชา การทหาร ของ นาวาอากาศเอก จุมพล คล้อยภยันต์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๔ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕

พลโท

(ไพศาล งามวงษ์วาน)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวคิดการใช้กำลังทางอากาศ เพื่อตอบสนองภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัย
ในปัจจุบันและอนาคต

ลักษณะวิชา การทหาร

ผู้วิจัย นาวาอากาศเอก จุมพล คล้อยภยันต์ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๔

สาธารณภัยเป็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อน ส่งผลให้ภัยธรรมชาติทวีความรุนแรงและมีความถี่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้กองทัพอากาศวางแผนการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางอากาศเพื่อปฏิบัติภารกิจป้องกันประเทศ สนับสนุนภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนในยามปกติ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศ ในภารกิจด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ศึกษาและวิเคราะห์การพัฒนากำลังทางอากาศตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี โดยขอบเขตของการวิจัยจะศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการบรรเทาสาธารณภัย และการพัฒนากำลังทางอากาศ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลจากตำราและเอกสารต่าง ๆ และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงสังเคราะห์เสนอแนะแนวคิดการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศ ในภารกิจด้านสาธารณภัยในปัจจุบันและอนาคต ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการกำลังทางอากาศสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม การป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชนในยามปกติ ต้องไม่กระทบกับการปฏิบัติภารกิจทางยุทธการ ทั้งนี้การประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศให้เกิดประโยชน์/ประสิทธิภาพสูงสุด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสมควรเข้าใจหลักพื้นฐานในการใช้กำลังทางอากาศ “รวมการควบคุมและแยกการปฏิบัติ” ทราบคุณลักษณะ และขีดความสามารถกำลังทางอากาศ โดยโครงการจัดทำที่สำคัญในอนาคต จะทำให้กองทัพอากาศมีความพร้อมในการสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไปอีก ๑๐ ปี ข้างหน้า

ปัจจัยความสำเร็จ กองทัพอากาศควรปรับปรุงแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ ปี ๖๓ ให้สอดคล้องแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ นอกจากนี้กองทัพอากาศและกระทรวงมหาดไทยควรร่วมกันวิเคราะห์และพิจารณาแนวทางจัดทำประมาณเชิงบูรณาการของรัฐบาล เพื่อจัดหาอุปกรณ์พิเศษมาติดตั้งกับอากาศยานกองทัพอากาศให้เกิดความคุ้มค่า รวมทั้งร่วมกันพิจารณา กำหนดมาตรฐาน กลไกการปฏิบัติ เพื่อประยุกต์ใช้อุปกรณ์/นวัตกรรมใหม่ หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้มีมาตรฐานการใช้งานและความปลอดภัย ประเด็นสุดท้ายที่สำคัญที่สุด คือการฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทุกคนเข้าใจบทบาท หน้าที่ และการปฏิบัติได้อย่างไร้รอยต่อ สามารถนำข้อขัดข้องที่ได้จากการประเมินผลการฝึกมาปรับแผนการปฏิบัติในครั้งต่อไป

Abstract

Title Concept of Implementation of Air Power in Response to Present and Future Disaster Relief Missions

Field Military

Name Group Captian Joompol Kloypayan **Course** NDC **Class** 64

Natural disasters are major security problems affecting national economic, social, and environmental systems. The current climate change and global warming have become worsened and more frequent. In this regard, the Royal Thai Air Force has planned to enhance the capabilities of air power for national defense missions, supports of disaster prevention and mitigation, and assistance for people during normal time.

This research is aimed at studying and analyzing implementation of air power in disaster prevention and mitigation, air power enhancement in compliance with the Royal Thai Air Force 20-year strategy. The scope of this qualitative research covers the study of the associated information including natural disasters and air power enhancement. Information has been gathered from various books, documents, and interviews with experts and subsequently analyzed and synthesized to provide the concept in applying air power in the present and future disaster relief missions. Outcome of the studies reveals that the necessity for the air power in support of the disaster prevention and mitigation is likely to increase. Nonetheless, the disaster prevention and mitigation and assistance for people during normal time must not affect operational missions. To assure the optimal and most efficient air power, related agencies are obliged to understand the basic principle of the implementation of air power, which is "centralized control, decentralized execution" and characteristics and capabilities of the air power. The key future procurements will provide the Royal Thai Air Force with capacity in supporting disaster prevention and mitigation for the next ten years.

As for the key success factors, the Royal Thai Air Force should update the Disaster Relief Plan for 2020 to suit the National Disaster Prevention and Mitigation B.E.2558 (A.D.2015). Additionally, the Royal Thai Air Force and the Ministry of Interior should cooperatively analyze and consider the guideline to allocate government integrated budgets to procure specific equipment to be installed on board the Royal Thai Air Force aircraft in a cost-effective way.

These two agencies should also work together in standardizing procedures to apply innovative equipment or modern technology for the standard use and safety. The last and most important process is the training of disaster prevention and mitigation to guarantee the acknowledgement of roles and duties among operators and staff for the sake of seamless operations and evaluation of the drawbacks for further adjustment of the upcoming operational plans.

คำนำ

จากปัญหาการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการขยายตัวของเมืองเข้าไปยังพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากภัยพิบัติมากขึ้น การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ไม่คำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทำให้ระบบนิเวศถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อน ทำให้การเกิดภัยธรรมชาติมีความถี่เพิ่มขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้น สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ

กองทัพอากาศสนับสนุนภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยและช่วยเหลือประชาชน ได้จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศเพื่อเป็นกลไกให้รัฐบาลในการนำกำลังพลและยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ ช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ โดยกองทัพอากาศกำหนดทิศทางการพัฒนากำลังทางอากาศอย่างเป็นรูปธรรม มีโครงการจัดหาที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไปอีก ๑๐ ปี ข้างหน้า

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาการพัฒนากำลังทางอากาศ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการใช้กำลังทางอากาศใช้กำลังทางอากาศ ในภารกิจด้านสาธารณภัยในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งจะช่วยให้กองทัพอากาศมีความพร้อมในการสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไปอีก ๑๐ ปี ข้างหน้า

นาวาอากาศเอก

(จุมพล คล้อยภยันต์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๔

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประสบการณ์การทำงาน ที่กรมยุทธการทหารอากาศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดทำยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ แผนพนักกำลัง และทรัพยากรเพื่อการป้องกันประเทศ การเข้ารับการอบรมหลักสูตรการระดมสรรพกำลัง ตลอดจน การเข้าร่วมการฝึกช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและบรรเทาภัยพิบัติ (HADR) ทำให้เห็นภาพรวมทั้ง ภายในและภายนอกกองทัพอากาศ จึงต้องการศึกษาเพื่อนำเสนอแนวความคิดการใช้กำลังทางอากาศ ที่มีอยู่และจะจัดทำใหม่ตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี เพื่อตอบสนองภารกิจด้านการบรรเทา สาธารณภัยในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเอกสารฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดีนั้น ผู้วิจัยต้องขอผู้เชี่ยวชาญที่ให้ ข้อมูลและความรู้ ได้แก่ นาย บุญช่วย หอมยามเย็น รองผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร พลโท ธีรพงศ์ ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา เจ้ากรมกิจการพลเรือนทหาร นาวาอากาศเอก นิรุต รัตนจรรยา ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผน สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กรมยุทธการทหารอากาศ และท่านอื่น ๆ รวมทั้งกราบ ขอบพระคุณครูบาอาจารย์ที่ช่วยถ่ายทอดวิชาความรู้ ผู้บังคับบัญชาของกองทัพอากาศ คณะอาจารย์ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงานราชการ ของศูนย์วิจัยพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการบินและอวกาศกองทัพอากาศทุกท่าน และหน่วยต่าง ๆ ที่ให้คำแนะนำเพื่อให้ได้มุมมองที่ครอบคลุม ตลอดจนครอบครัวของผู้วิจัยที่คอยให้กำลังใจในระหว่าง การวิจัยครั้งนี้

หากเอกสารวิจัยส่วนบุคคลเล่มนี้มีประโยชน์และคุณค่าต่อประเทศและกองทัพอากาศ แล้วไซ้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของกองทัพอากาศ บุพการีทหารอากาศ ผู้บังคับบัญชา และครูบาอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทุกท่านเทอญ

นาวาอากาศเอก

(จุมพล คล้อยภยันต์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๔

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๒
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๔
คำจำกัดความ	๔
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๕
กล่าวนำ	๕
แผนที่เกี่ยวข้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	๖
ยุทธศาสตร์ทางทหาร	๒๘
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๓๗
สรุป	๓๘

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ แนวคิดการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศในภารกิจ	
ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในอนาคต	๓๙
การประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศสนับสนุนภารกิจด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	๓๙
กองทัพอากาศสามารถสนับสนุนตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ - ๔	๔๒
การพัฒนากำลังทางอากาศที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	๔๘
บทที่ ๔ แนวทางการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศในภารกิจ	
ด้านสาธารณภัยในปัจจุบันและอนาคต	๕๔
การปรับปรุงแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ ปี ๖๓	๕๔
ขีดความสามารถกำลังทางอากาศในการสนับสนุนแผนการป้องกันและบรรเทา	
สาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๘	๕๕
การขอรับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดหาอุปกรณ์ติดตั้งกับอากาศยาน	
ของกองทัพอากาศ	๕๖
ความพร้อมปฏิบัติการของกองทัพอากาศในการบรรเทาสาธารณภัย	๕๗
การฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	๕๗
ความร่วมมือระหว่างกองทัพบกและกระทรวงมหาดไทย	๕๘
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๕๙
สรุป	๕๙
ข้อเสนอแนะ	๖๐
บรรณานุกรม	๖๒
ภาคผนวก	
ผนวก ก คำถามสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	๖๔
ผนวก ข กำหนดการใช้งานอากาศยาน	๖๖
ประวัติย่อผู้วิจัย	๖๗

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่	
๒ - ๑ กลไกการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัย	๑๒
๒ - ๒ บทบาท หน้าที่ และแนวทางปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานที่สำคัญ	๑๓
๒ - ๓ ระดับการจัดสาธารณสุขภัย	๑๖
๒ - ๔ โครงสร้างศูนย์บรรเทาสาธารณสุขภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.กท.)	๒๒
๒ - ๕ โครงสร้างศูนย์บรรเทาสาธารณสุขภัยกองทัพไทย (ศบภ.ทท.)	๒๔
๒ - ๖ โครงสร้างการจัดและการบัญชาการควบคุมศูนย์บรรเทาสาธารณสุขภัย กองทัพอากาศ	๒๗
๒ - ๗ ภาพรวมการพัฒนากองทัพอากาศทุกมิติ (Strengthening all domains)	๓๖
๓ - ๑ ข้อมูลจากสำนักนโยบายและแผน กระทรวงกลาโหม	๔๗
๓ - ๒ การดำเนินการพัฒนาการฝึกพร้อม/ผสม ทอ.	๔๓

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาวะโลกร้อนกำลังก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์และระบบนิเวศ อุณหภูมิโลกสูงขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศอย่างมาก (Extreme Weather Event) เกิดภัยทางธรรมชาติที่ส่งผลกระทบรุนแรงและบ่อยขึ้น ได้แก่ คลื่นความร้อน ภัยแล้ง พายุฝน เหล่านี้มีแนวโน้มจะเกิดบ่อยขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มนุษย์เป็นผู้ก่อขึ้น ทั้งนี้จากการจัดลำดับความเสี่ยงด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Risk Index Score) ของ Germanwatch ระบุว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเปราะบาง และมีความเสี่ยงสูงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ คือ อยู่ในลำดับที่ ๑๓ จากการเก็บข้อมูลใน ๑๘๐ ประเทศทั่วโลก ถือเป็นประเทศที่มีความเสี่ยงและเปราะบางในอันดับต้นๆ ของโลก และจากการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของศูนย์ภูมิอากาศ กรมอุตุนิยมวิทยาได้สรุปว่าใน ๒๐ ปี (ตั้งแต่ปี ๕๙-๗๘) ประเทศไทยมีอุณหภูมิเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น และจะมีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยมากกว่า ๓๕ องศาเซลเซียส ในช่วงฤดูร้อน โดยในวันที่อากาศร้อนสุดขีดจะเกิดบ่อยขึ้น ฤดูร้อนยาวนานขึ้น ส่วนฤดูหนาวจะหนาวน้อยลงและมีระยะเวลาสั้นลง เมื่อเกิดพายุหรือฝนตกจะตกอย่างหนัก และลมพัดรุนแรงขึ้นในแต่ละครั้ง แต่จำนวนครั้งที่เกิดฝนจะลดน้อยลง และเกิดภัยแล้งเพิ่มมากขึ้น

สาธารณสุขหรือภัยพิบัติ นับว่าเป็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ และเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินรวมทั้งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยปัจจุบันผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อน รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการขยายตัวของเมืองเข้าไปยังพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากภัยพิบัติมากขึ้น ทำให้การเกิดภัยธรรมชาติมีความถี่เพิ่มขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้การรับมือกับภัยพิบัติจึงมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น

กองทัพอากาศวางแผนการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางอากาศตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี กำลังทางอากาศที่มีอยู่และจะจัดทำในอนาคต เพื่อให้กองทัพอากาศปฏิบัติการป้องกันประเทศ ต่อสู้กับภัยคุกคามแบบดั้งเดิม อย่างไรก็ตามกำลังทางอากาศเหล่านี้ในยามปกติสามารถนำไปใช้สนับสนุนภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนได้

ดังนั้น เพื่อให้กองทัพอากาศสามารถใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด สนับสนุนการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนตอบสนองภัยพิบัติที่มีความซับซ้อนในอนาคต จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศที่มีอยู่และจะจัดหาใหม่ตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี เพื่อตอบสนองภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัยในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศ ในภารกิจด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
๒. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การพัฒนา กำลังทางอากาศตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี
๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศ ในภารกิจด้านสาธารณภัยในปัจจุบันและอนาคต

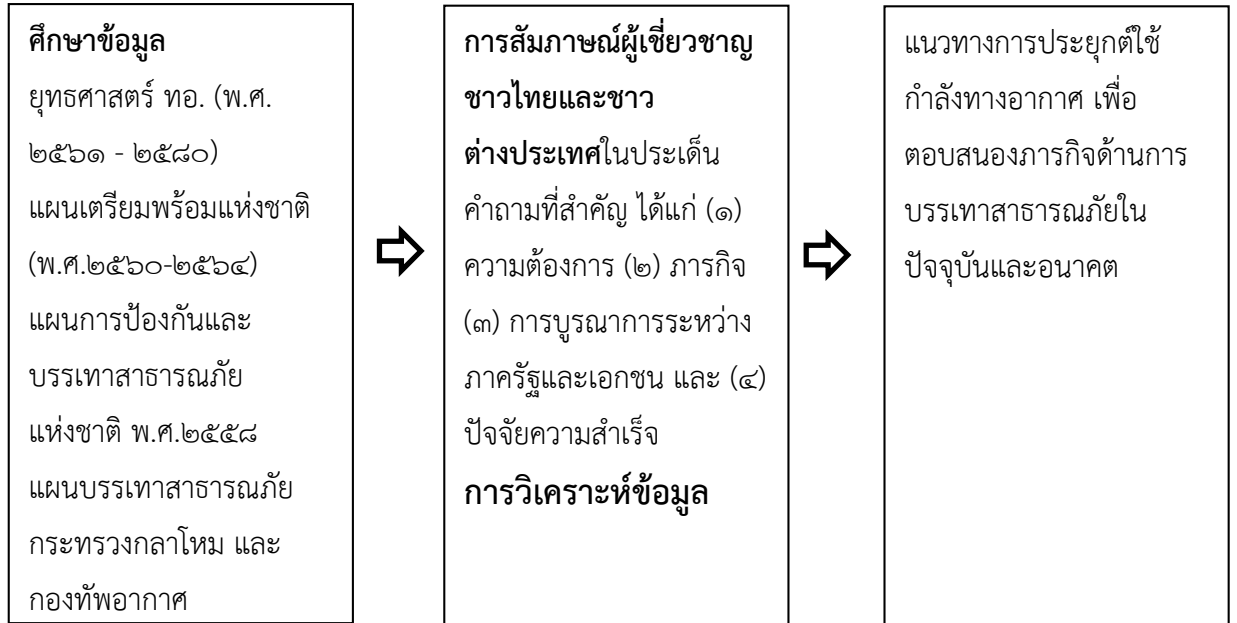
การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

๑. ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี ทอ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)
๒. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘
๓. แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม และกองทัพอากาศ

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านประชากร
ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นนายทหารสัญญาบัตรระดับนาวาอากาศเอกหรือเทียบเท่าขึ้นไป ที่เคยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางอากาศและช่วยเหลือสาธารณภัย โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญตลอดการศึกษา ไม่น้อยกว่า ๑๐ คน
๒. ขอบเขตด้านเนื้อหา
ศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางอากาศตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการบรรเทาสาธารณภัย
๓. ขอบเขตด้านเวลา
ช่วงเวลาของการดำเนินการวิจัยคือ เดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๔ ถึง เดือนสิงหาคม ๒๕๖๕

กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. วิธีการวิจัย

ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

๒. แหล่งข้อมูล

๒.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ

๒.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

๓. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๑ ใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในประเทศคำถามที่สำคัญ ได้แก่

๓.๑.๑ ความต้องการกำลังทางอากาศ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นหรือไม่ บทบาทหน้าที่ของกองทัพอากาศควรมีบทบาทอย่างไร

๓.๑.๒ ภารกิจ การนำกำลังทางอากาศไปใช้ในภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จะกระทบต่อภารกิจป้องกันประเทศหรือไม่/กำลังทางอากาศประเภทใดหรือกลุ่มใด (Sensor Group, Transport Group, Special Group) ที่สามารถช่วยเหลือการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และช่วยได้อย่างไรบ้าง

๓.๑.๓ การบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชน ข้อเสนอแนะในการทำงานร่วมกันระหว่างกองทัพอากาศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือประชาชนจากภัยพิบัติต่าง ๆ อย่างไร และ

๓.๑.๔ ปัจจัยความสำเร็จ ในการนำกำลังทางอากาศไปใช้ในการกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๓.๒ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ใช้เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศ เพื่อตอบสนองภารกิจด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในปัจจุบันและอนาคต

๒. ใช้เป็นข้อเสนอแนะในการจัดหากำลังทางอากาศ ในอนาคต

คำจำกัดความ

ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี	หมายถึง	ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐)
สาธารณภัย	หมายถึง	อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กล่าวนำ

ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข การเร่งพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกอย่างต่อเนื่อง ทำให้โลกต้องประสบปัญหาความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน การแสวงหาแหล่งทรัพยากรใหม่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศ การเกิดโรคระบาด และโรคติดต่ออุบัติใหม่หรืออุบัติซ้ำที่ส่งผลกระทบต่อระดับโลกและรวดเร็วเกินกว่าที่มนุษย์จะรับมือได้ทัน รวมถึงการใช้ทรัพยากรอย่างไร้สมดุลส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็วในปัจจุบันทำให้เห็นชัดว่าแนวโน้มสถานการณ์สาธารณสุขจะทวีความรุนแรงและความถี่มากขึ้น ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ จนทำให้เกิดวิถีการดำรงชีวิตรูปแบบใหม่ (New Normal)

ความหมาย “สาธารณสุข” ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๕๐ กล่าวคือ “อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติมีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐและให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย”

การจัดการสาธารณสุขของประเทศไทยที่ผ่านมา มีข้อจำกัดด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาด้านโครงสร้าง องค์กร และกลไกการจัดการสาธารณสุข แม้ว่าแต่ละส่วนราชการและหน่วยงานได้ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลัง ตั้งแต่การเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ การแจ้งเตือนภัย การเผชิญเหตุ การจัดการในภาวะฉุกเฉิน การให้ความช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์ขณะเกิดเหตุการณ์ จนถึงการฟื้นฟูผู้ประสบภัยและพื้นที่ภายหลังการเกิดภัยแล้วก็ตาม แต่การขาดความเป็นเอกภาพในการจัดการสาธารณสุข ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบหลักตามกฎหมายไม่สามารถสั่งการได้ครอบคลุมทุกหน่วยงาน

โดยเฉพาะหน่วยงานภาคเอกชนที่เข้าร่วมในการเผชิญเหตุด้วยตนเอง ทำให้การประสานงานและการสนธิกำลังจากส่วนราชการและหน่วยงานยังขาดประสิทธิภาพ ปัญหาด้านกระบวนการวางแผนและการสนับสนุน การระดมทรัพยากรเข้าสู่พื้นที่ประสบภัย ยังขาดแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน ไม่มีการประสานงานกับหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายในพื้นที่ ต่างหน่วยต่างปฏิบัติงานตามแนวทางของตนเอง ไม่มีการวางแผนร่วม ทำให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง ตลอดเวลา ปัญหาสุดท้ายคือ ด้านองค์ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับสาธารณภัย ยังไม่มีความชัดเจนถึงยุทธศาสตร์ ทิศทางรูปแบบและระบบการจัดการในภาวะฉุกเฉินที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศ

การพิจารณายุทธศาสตร์ แผน แนวคิดการใช้กำลังทางอากาศ เพื่อตอบสนองภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัยในปัจจุบันและอนาคตในบทที่ ๒ นี้ ต้องคำนึงถึง ๒ มิติเป็นสำคัญ ได้แก่ มิติด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และมิติการนำขีดความสามารถกำลังทางอากาศมาสนับสนุนภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งจะเป็นกรอบและเชื่อมโยงแนวคิดจาก พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ แผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม และกองทัพอากาศ ไปสู่อุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ และสมุดปกขาวกองทัพอากาศต่อไป

แผนที่เกี่ยวข้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๑. พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐

เป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการสาธารณภัย ตั้งแต่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๐ เป็นต้นมา โดยยกเลิก พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ.๒๕๒๒ และ พระราชบัญญัติป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ.๒๕๔๑ เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูประบบราชการตามพระราชบัญญัติการปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.๒๕๔๕ และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.๒๕๔๕ ซึ่งได้ตั้งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) ให้มีภารกิจหลักในการดำเนินการป้องกัน บรรเทา ฟื้นฟูสาธารณภัยและอุบัติภัยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ สรุปได้ดังนี้

๑.๑ ขอบเขตการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยครอบคลุมสาธารณภัยทุกประเภท

๑.๒ การกำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ดำเนินการโดยคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) ซึ่งมีกรรมการทั้งหมด ๒๓ คน มี นรม.หรือ รอง นรม.ซึ่ง นรม. มอบหมาย เป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และได้

กำหนดบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและผู้เกี่ยวข้องในระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น

๑.๓ กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) เป็นหน่วยงานกลางของรัฐ ในการดำเนินการ เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ

๑.๔ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กำหนดให้มีการจัดทำแผน ๓ ระดับ คือแผนการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร และ

๑.๕ กำหนดบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และผู้เกี่ยวข้องไว้อย่างเป็นเอกภาพ ชัดเจนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น

๒. แผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔)

เป็นกรอบและทิศทางหลักของประเทศในการเตรียมพร้อมแห่งชาติให้ทุกหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องนำไปกำหนดแผนงาน โครงการ งบประมาณรองรับ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้ สามารถพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมของประเทศด้วยการผนึกกำลังทุกภาคส่วนอย่างมีเอกภาพ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันลดความเสี่ยง ลดความสูญเสีย และผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ด้านหลัก ได้แก่ ด้านสาธารณภัย ด้านภัยที่เกิดจากการสู้รบ และด้านวิกฤตการณ์ความมั่นคง มีวิสัยทัศน์ “ระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติที่ทุกภาคส่วน ตระหนัก เชื่อมมั่น พร้อมรับมือและจัดการความเสี่ยงจากภัยคุกคามทุกรูปแบบอย่างบูรณาการ”

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาศักยภาพระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ ให้เป็นทิศทาง และแนวทางหลัก ในการเผชิญกับภาวะไม่ปกติและจัดการความเสี่ยงอย่างบูรณาการจากการเผชิญ ภัยคุกคามทุกรูปแบบเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่น ภูมิคุ้มกัน และศักยภาพของทุกภาคส่วนให้มีความ ตระหนัก และมีความเข้มแข็ง พร้อมสนับสนุนการเตรียมพร้อมของชาติร่วมกันในลักษณะประชารัฐ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศในการเตรียมพร้อมรับมือภัยคุกคาม และเพื่อให้การบริหาร จัดการแผนเกิดการบูรณาการและผนึกกำลังทุกภาคส่วนในลักษณะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายให้ทุกภาคส่วนมีความตระหนัก เชื่อมมั่น มีภูมิคุ้มกัน และพร้อมเข้ามา ผนึกกำลัง ในการป้องกัน (Prevention) การเตรียมพร้อม (Preparedness) การบริหารจัดการ ขณะเกิดเหตุ (Response) การฟื้นฟู (Recovery) การลดผลกระทบ (Mitigation) การปรับตัว (Adaptation) และการลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ (Threat Risk Reduction) ภายใต้การบริหาร จัดการเชิงรุกแบบเบ็ดเสร็จ (Proactive Comprehensive Management) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันท่วงทีและยั่งยืน

๒.๑ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ การบริหารจัดการแผนมีการบูรณาการและผนึก กำลังในลักษณะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ มีเป้าหมาย ๔ ข้อ ได้แก่

๒.๑.๑ การมีระบบบริหารจัดการแผนเชิงบูรณาการและแผนีกกำลังในลักษณะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ให้สามารถป้องกันและแก้ปัญหาภัยคุกคามทุกรูปแบบ

๒.๑.๒ หน่วยงานเกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจระบบบัญชาการเหตุการณ์ และสามารถบัญชาการเหตุการณ์ในแต่ละระดับความรุนแรงของแต่ละประเภทภัยที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๓ หน่วยงานระดับกระทรวง/กรม จัดทำแผนรองรับแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติในแผนปฏิบัติการของหน่วยงานอย่างชัดเจน และ

๒.๑.๔ จังหวัดมีการกำหนดประเด็นแผนเตรียมพร้อมของจังหวัด และมีการจัดทำแผนงาน/โครงการ/งบประมาณ ที่มีการบูรณาการ ประสานสอดคล้องกับแผนระดับท้องถิ่น

๒.๒ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ มีกลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่

๒.๒.๑ พัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ ทั้งเรื่องนโยบาย/ยุทธศาสตร์/แผน แนวทาง มาตรการ กลไก ทรัพยากรการบริหารและบุคคล ระบบงบประมาณ โดยให้สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติกระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม และ สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาระบบราชการ เป็นหน่วยงานอำนวยการ ประสานติดตาม ประเมินผล

๒.๒.๒ ส่งเสริมและพัฒนาคู่มือประสานการปฏิบัติที่ชัดเจนในการป้องกันและเผชิญภัยแต่ละประเภท

๒.๒.๓ สนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง

๒.๒.๔ สนับสนุนและส่งเสริมการผนึกกำลังร่วมกันเป็นภาคีเครือข่ายในลักษณะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ จัดทำแผน แนวทาง และมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedure: SOP) ร่วมกันในการเตรียมพร้อม เพื่อเผชิญภัยคุกคามทุกรูปแบบ

๒.๒.๕ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำหลักสูตร คู่มือเพื่อนำไปอบรมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ ให้มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะ ที่สามารถนำไปใช้ทดสอบในการฝึกการบริหารวิกฤตการณ์ระดับชาติ

๒.๒.๖ เตรียมพร้อมเพื่อเผชิญภัยสาธารณภัย โดยให้ยึดถือแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเป็นแผน

๒.๓ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ มีปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่

๒.๓.๑ รัฐบาลให้ความสำคัญกับระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติโดยประกาศเป็นวาระแห่งชาติ ที่ทุกหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ และส่งเสริมให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกัน

๒.๓.๒ การมีแผนรองรับแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ โดยประสานเชื่อมโยง
ในทุกระดับ ตั้งแต่แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติราชการของกระทรวง/กรม

๒.๓.๓ การมีความร่วมมือเพื่อพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมกับต่างประเทศ
อย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง

๒.๓.๔ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคเอกชนและภาคประชาชนให้
การยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติ ในลักษณะของภาคีเครือข่ายที่ร่วม
คิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ทั้งในระดับยุทธศาสตร์และระดับปฏิบัติอย่างกว้างขวางและหลากหลาย

๓. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ
พ.ศ.๒๕๕๘ ประกอบด้วย การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction : DRR)
การบูรณาการการจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) การเพิ่มประสิทธิภาพการ
ฟื้นฟูอย่างยั่งยืน(Build Back Better and Safer) และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ
ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นแนวทางหลักในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของแผน
และนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๑ ยุทธศาสตร์การจัดการ หลักการและการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๓.๑.๑ ยุทธศาสตร์ มีเป้าหมายการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ประกอบด้วย

๓.๑.๑.๑ ระบบการจัดการความเสี่ยงของประเทศมีความพร้อมรับ
สถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น โดยการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งทำ
ให้ผู้ประสบภัยได้รับการช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งพื้นที่ประสบภัยได้รับการฟื้นฟูอย่างทั่วถึง
และเป็นธรรม

๓.๑.๑.๒ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเรียนรู้และมีภูมิคุ้มกันในการ
จัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยง
จากสาธารณภัยนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และ

๓.๑.๑.๓ ประชาชนมีความตระหนักถึงความปลอดภัย โดยให้
ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้ ความตระหนัก และวัฒนธรรมความปลอดภัย รวมถึงการพัฒนา
ศักยภาพสังคมและท้องถิ่นเพื่อมุ่งเข้าสู่ “การรู้รับ-ปรับตัว-ฟื้นเร็วทั่ว-อย่างยั่งยืน” (Resilience)

๓.๑.๒ วัตถุประสงค์เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการปฏิบัติ (Concept of
Operations) ให้แก่หน่วยงานทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศในการป้องกันและ
บรรเทาสาธารณภัยอย่างบูรณาการ เป็นระบบ และมีทิศทางเดียวกัน รวมทั้งเพื่อเป็นการประมวล
แนวทางปฏิบัติและทิศทางการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่นานาชาติใช้อยู่ในปัจจุบัน
และเป็นที่ยอมรับมาประยุกต์ใช้ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่สอดคล้องกับบริบทของ

ประเทศไทยและสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดทำแผนระดับต่าง ๆ และแผนปฏิบัติการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินด้านต่าง ๆ ให้การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ประกอบด้วย การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction) การจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) และการฟื้นฟูให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) ตั้งแต่ระดับชุมชน ท้องถิ่นถึงระดับประเทศ รวมถึงระดับนานาชาติ เพื่อให้มีความเสียหายน้อยที่สุดเมื่อเกิดสาธารณภัย

๓.๑.๓ นโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ได้กำหนดกรอบนโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติไว้ ๔ ด้าน ประกอบด้วย

๓.๑.๓.๑ การพัฒนาและส่งเสริมการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ด้วยการป้องกัน การลดผลกระทบและการเตรียมความพร้อมให้มีประสิทธิภาพ โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เป็นชุมชนปลอดภัย และการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการ เพื่อให้เกิดการรับรู้และปรับตัวต่อผลกระทบจากสาธารณภัยนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืน

๓.๑.๓.๒ การบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการสาธารณภัยในภาวะฉุกเฉินให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล พร้อมทั้งการบรรเทาทุกข์และช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็ว ทัวถึง และทันเหตุการณ์

๓.๑.๓.๓ การพัฒนาระบบการฟื้นฟูให้สามารถสนองต่อความต้องการของผู้ประสบภัยได้อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม พื้นที่ประสบภัยได้รับการซ่อมสร้างและฟื้นฟูสภาพให้กลับคืนสู่สภาพเดิมโดยเร็วหรือดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม และ

๓.๑.๓.๔ การพัฒนาและส่งเสริมมาตรฐานความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ

๓.๑.๔ ยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ประกอบด้วย

๓.๑.๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย เป็นการลดโอกาสที่จะได้รับผลกระทบจากสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ โดยการวิเคราะห์ และการจัดการกับปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลกระทบของสาธารณภัย เพื่อลดความล่อแหลม ลดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปราะบาง และเพิ่มศักยภาพของบุคคล ชุมชน และสังคมให้เข้มแข็งในการจัดการปัญหาในปัจจุบัน รวมถึงป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

๓.๑.๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การบูรณาการการจัดการในภาวะฉุกเฉิน เป็นการเผชิญเหตุและจัดการสาธารณภัยในภาวะฉุกเฉินให้เป็นไปอย่างมีมาตรฐาน โดยการจัดระบบการจัดการทรัพยากร และภารกิจความรับผิดชอบ เพื่อเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้นทุกรูปแบบได้

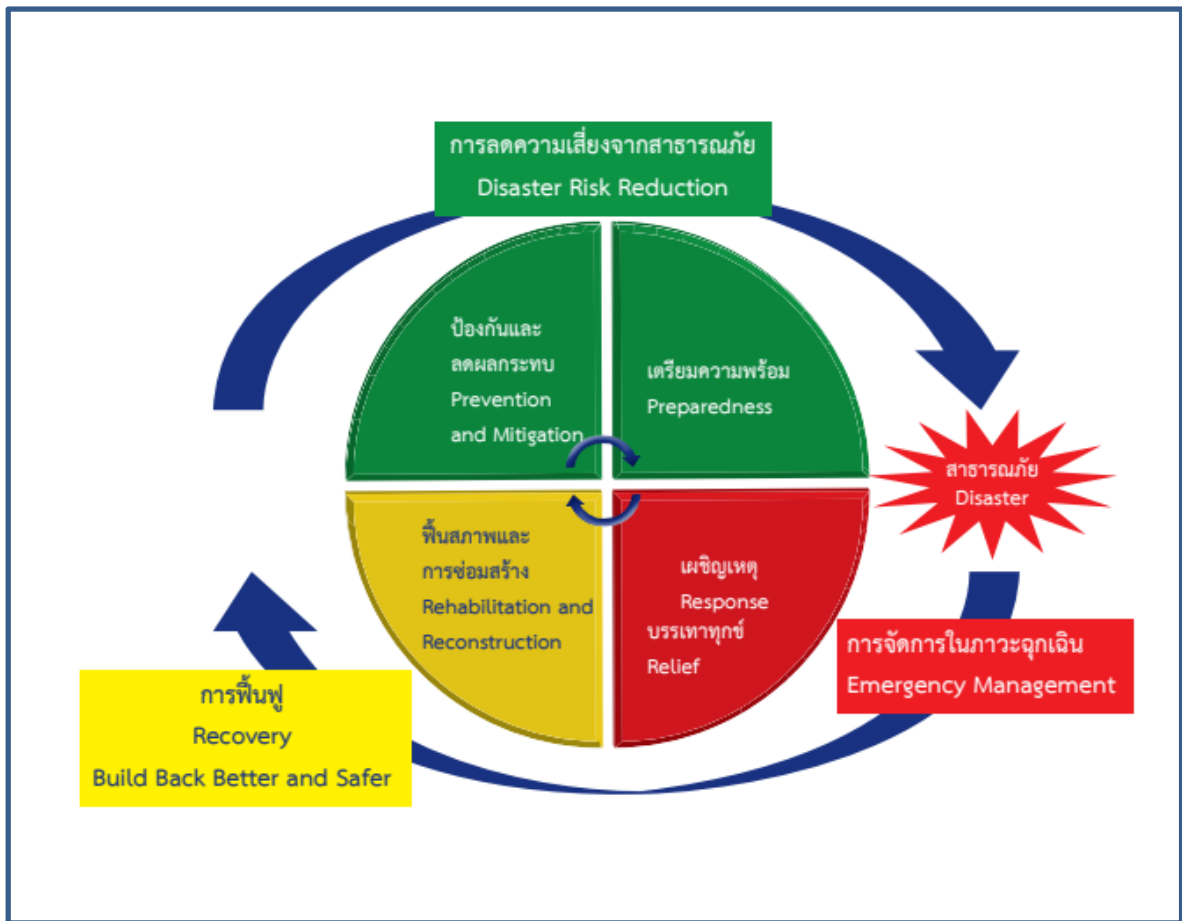
อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงลดความสูญเสียที่จะมีต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทรัพยากร สภาพแวดล้อมสังคม และประเทศให้มีผลกระทบน้อยที่สุด

๓.๑.๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน เป็นการปรับสภาพระบบสาธารณสุขโรค การดำรงชีวิต และสภาวะวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนที่ประสบ ภัยให้กลับสู่สภาวะปกติ หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) ตามความเหมาะสม โดยการนำปัจจัยในการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยมาดำเนินการในการฟื้นฟู ซึ่งหมายรวมถึงการซ่อมสร้าง (reconstruction) และการฟื้นฟูสภาพ (rehabilitation)

๓.๑.๔.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัย เป็นการพัฒนาศักยภาพการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุข ภัยของประเทศให้ได้มาตรฐานตามหลักสากล โดยการจ้ดระบบและกลไกในการประสานความร่วมมือ ระหว่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยของประเทศจำเป็นต้อง ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยคำนึงถึงระเบียบ กฎหมาย แนวทางปฏิบัติ การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และประเพณีปฏิบัติให้สอดคล้องกับกรอบ ความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นสำคัญ

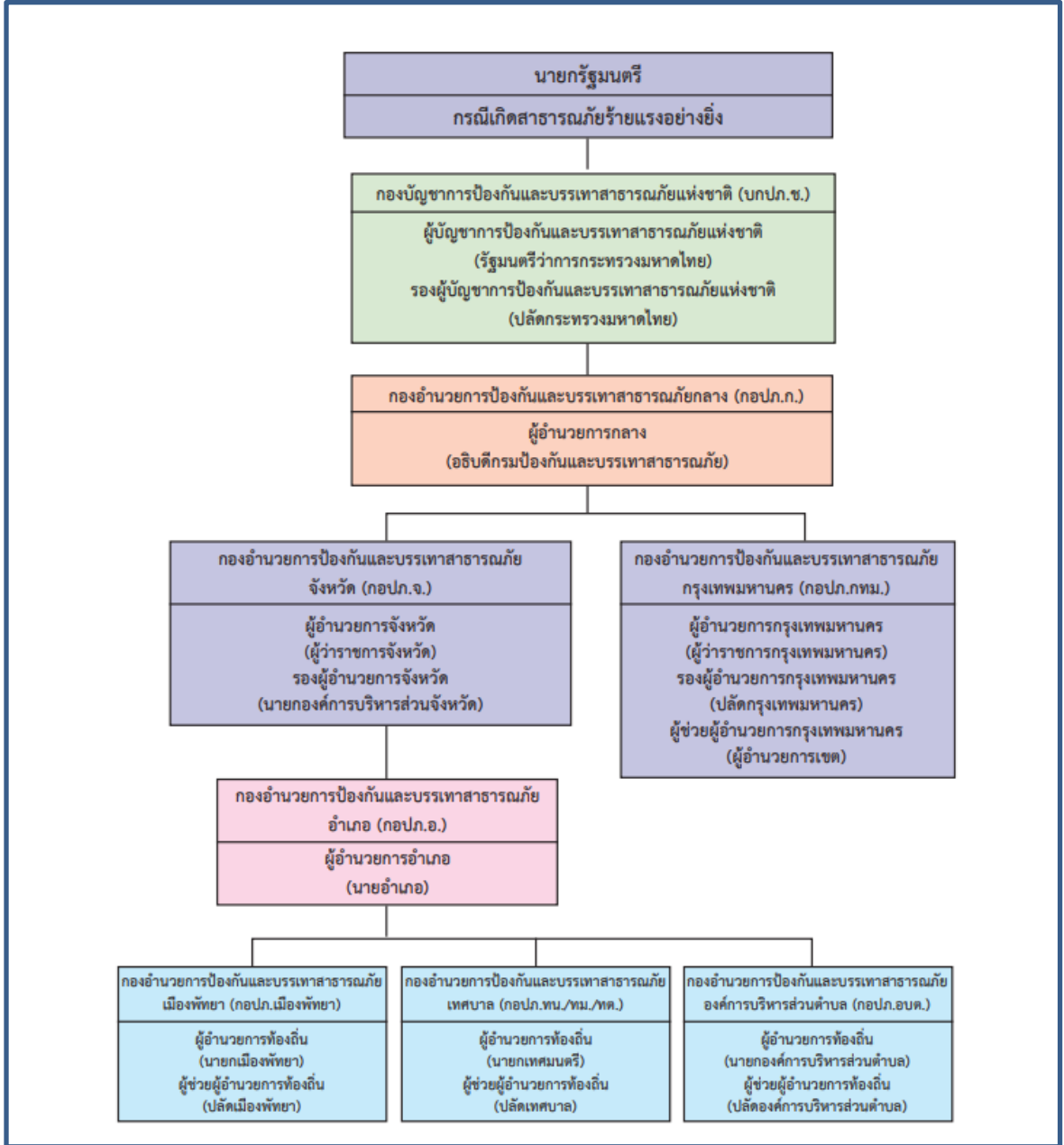
๓.๒ หลักการ จัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัย ได้เปลี่ยนแนวคิดในอดีตที่เคย มุ่งเน้น“การจัดการสาธารณสุขภัย (Disaster Management : DM)” เมื่อภัยเกิดขึ้นแล้ว กล่าวคือ การจัดการในภาวะฉุกเฉิน การให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย หรือการฟื้นฟูสภาพ หลังจากภัยผ่านพ้น มาเป็นการให้ความสำคัญมากขึ้นกับการดำเนินการอย่างยั่งยืนโดยให้ความสำคัญ กับ“การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัย (Disaster Risk Management : DRM)” ประกอบด้วย การลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัย (Disaster Risk Reduction : DRR) ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การลดผลกระทบ (Mitigation) และการเตรียมความพร้อม (Preparedness) ควบคู่กับการจัดการใน ภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) ได้แก่ การเผชิญเหตุ (Response) และการบรรเทาทุกข์ (Relief) รวมถึงการฟื้นฟู (Recovery) ได้แก่ การฟื้นฟูสภาพและการซ่อมสร้าง (Rehabilitation and Reconstruction) การสร้างให้ดีกว่า และปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer)

แผนภาพที่ ๒ - ๑ กลไกการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

ที่มา : สำนักนโยบายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

แผนภาพที่ ๒ - ๒ บทบาท หน้าที่ และแนวทางปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานที่สำคัญ

ที่มา : สำนักนโยบายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

๓.๒.๑ บทบาท หน้าที่ และแนวทางปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานที่สำคัญ

๓.๒.๑.๑ สำนักนายกรัฐมนตรี

๑. จัดหางบประมาณเพื่อดำเนินการป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัย

๒. สนับสนุนด้านการข่าวกรองและให้คำแนะนำด้านการ
รักษาความปลอดภัยฝ่ายพลเรือนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๓. บริหารจัดการการประชาสัมพันธ์และการจัดการ
ข่าวสารตั้งแต่ภาวะปกติขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย

๔. จัดระบบการรับบริจาคเพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัย

๕. ประสานงานหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการ
รวบรวมข้อมูล สภาพภูมิอากาศสภาพน้ำในลุ่มน้ำและเขื่อนหรือที่กักเก็บน้ำ

๓.๒.๑.๒ กระทรวงกลาโหม

สนับสนุนภารกิจของรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหา
จากภัยพิบัติตามมาตรา ๘ (๓) แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑
(๒.๒) แจ้างเตือนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่และหน่วยงาน พลเรือนในพื้นที่
เสี่ยงภัยกรณีคาดว่าจะเกิดภัยจากการสู้รบหรือภัยทางอากาศหรือการก่อวินาศกรรม

๓.๒.๑.๓ กระทรวงมหาดไทย

๑. สั่งการ และประสานให้จังหวัดและองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบ และพื้นที่
ข้างเคียงหรือเมื่อได้รับการร้องขอ

๒. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร
กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน กฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการการค้าอันกระทบถึงความ
ปลอดภัยหรือความผาสุกแห่งสาธารณชนและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

๓. ดำเนินการตามมาตรการด้านผังเมืองเพื่อการป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย

๔. ประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัยเพื่อสามารถ
ช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๕. อำนวยการและประสานการปฏิบัติการจัดการ
สาธารณภัยและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย พื้นฟูและบูรณะสภาพพื้นที่ประสบภัยในกรณีที่เกิด
สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบรุนแรงกว้างขวาง

๖. ส่งเสริมและรักษาความมั่นคงภายใน ความสงบ
เรียบร้อย และให้มีบริการประชาชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

๗. ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๕๖ โดยการประกาศเขตให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน เขตพื้นที่จังหวัดประกาศโดยผู้ว่าราชการจังหวัด และเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครประกาศโดยอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๓.๒.๑.๔ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ ตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ โดยมีหน้าที่ ดังนี้

๑. จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แห่งชาติเสนอคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เพื่อขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี

๒. จัดให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อหามาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ

๓. ปฏิบัติการ ประสานการปฏิบัติ ให้การสนับสนุน และช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๔. ให้การสงเคราะห์เบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัย ผู้ได้รับภัยอันตราย หรือผู้ได้รับความเสียหายจากสาธารณภัย

๕. แนะนำ ให้คำปรึกษา และอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแก่หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน

๖. ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับ

๓.๒.๒ แนวทางการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานทหาร ในการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมระหว่างพลเรือนกับทหารนั้น จะต้องมีการประสานงานระหว่างกันอย่างใกล้ชิด และพยายามเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน รวมทั้งดำรงการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนการจัดการสาธารณภัยของกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และศูนย์บัญชาการเหตุการณ์แต่ละระดับ ฝ่ายทหารอาจพิจารณาจัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างพลเรือนกับทหารหรือศูนย์ปฏิบัติงานร่วมระหว่างพลเรือนกับทหาร ขึ้นอยู่กับระดับของหน่วยและสถานการณ์สาธารณภัย เพื่อประชุมหารือและแลกเปลี่ยนข้อมูลในการจัดการสาธารณภัย รวมทั้งการบรรยายสรุปสถานการณ์ประจำวัน เพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ให้ตรงกัน โดยยึดกรอบแนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานหลักสากล และพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ ดังนี้

๓.๒.๒.๑ ดำเนินการตามมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพ.ศ.๒๕๕๐

๓.๒.๒.๒ ดำเนินการตามแนวทางการปฏิบัติงานร่วมระหว่างพลเรือนกับทหารในการบรรเทาสาธารณภัย

๓.๒.๒.๓ ดำรงการติดต่อสื่อสารและประสานการปฏิบัติอย่างใกล้ชิดระหว่างพลเรือนกับทหารในพื้นที่

๓.๒.๓ ขอบเขตสาธารณภัย หมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติมีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐและให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วยระดับการจัดการสาธารณภัย

แผนภาพที่ ๒ - ๓ ระดับการจัดการสาธารณภัย

ระดับ	การจัดการ	ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย
1	สาธารณภัยขนาดเล็ก	ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการท้องถิ่น และ/หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุมและสั่งการ
2	สาธารณภัยขนาดกลาง	ผู้อำนวยการจังหวัด หรือผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุม สั่งการและบัญชาการ
3	สาธารณภัยขนาดใหญ่	ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ควบคุม สั่งการและบัญชาการ
4	สาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง	นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย ควบคุม สั่งการและบัญชาการ

ที่มา : สำนักนโยบายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

๓.๓ การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย เป็นแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการลดโอกาสที่จะได้รับผลกระทบทางลบจากสาธารณภัยโดยการวิเคราะห์และการบริหารจัดการปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลกระทบของสาธารณภัยเพื่อกำหนดนโยบาย มาตรการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้สามารถลดความถี่และความรุนแรงของภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้ และเพิ่มศักยภาพในการจัดการปัญหา รวมถึงป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk) หมายถึง โอกาสที่สาธารณภัยทำให้เกิดการสูญเสียต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ และภาคบริการต่าง ๆ ในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ณ หนึ่งเวลาใดเวลาหนึ่งในอนาคต

การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางให้ดำเนินการร่วมกันทุกภาคส่วนของประเทศ เกิดเป็นแนวคิดในการปฏิบัติการเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย หรือ Disaster Risk Reduction : DRR ขึ้น เพื่อให้เข้าใจความเสี่ยงจากสาธารณภัย เสริมสร้างศักยภาพในการบริหารและจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ลงทุนด้านการลดความเสี่ยง เพื่อให้มีภูมิคุ้มกัน ในการพร้อมรับมือและฟื้นคืนกลับได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งพัฒนาศักยภาพ เพื่อเตรียมพร้อมในการเผชิญเหตุ สาธารณภัยอย่างมีประสิทธิภาพ และการฟื้นฟูสภาพและซ่อมสร้างให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิมในช่วงการฟื้นฟู

๓.๓.๑ กลยุทธ์ลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๓.๓.๑.๑ กลยุทธ์ที่ ๑ สร้างระบบการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้มีมาตรฐาน เป็นกระบวนการที่ช่วยตรวจสอบระดับของความเสี่ยงที่ชุมชนหรือสังคมมีต่อสาธารณภัย โดยการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวกับความล่าช้าและความเปราะบางที่อาจก่อให้เกิดอันตราย โดยมีแนวทางปฏิบัติในการประเมินความเสี่ยงและการวิเคราะห์ ประกอบด้วย

๑. ประเมินสถานการณ์ปัจจุบัน ภัยอันตราย ความล่าช้า เพื่อให้ทราบถึงความรุนแรง ชีตความสามารถในการเตรียมพร้อมรับมือสถานการณ์ รวมทั้งการวิเคราะห์ความเปราะบาง ความสูญเสียและผลกระทบ เพื่อคาดคะเนความสูญเสียและระดับความเสี่ยง
๒. เพิ่มศักยภาพให้ระดับท้องถิ่น
๓. เพิ่มศักยภาพและปรับปรุงการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยระดับชาติ

๓.๓.๑.๒ กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนามาตรการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๑. แนวทางปฏิบัติในการป้องกันและลดผลกระทบ เป็นการดำเนินการที่เน้นช่วงก่อนเกิดภัย เพื่อขจัดหรือลดโอกาสที่สาธารณภัยจะสร้างผลกระทบต่อบุคคล ชุมชน

๒. แนวทางปฏิบัติในการเตรียมความพร้อม เป็นการดำเนินการที่เน้นช่วงก่อนเกิดภัยเพื่อให้ประชาชนหรือชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีองค์ความรู้ ชีตความสามารถ และทักษะต่าง ๆ พร้อมทั้งรับมือกับสาธารณภัย ได้แก่

๒.๑ การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

โดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Management : CBDRM)

๒.๒ การฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ประกอบด้วย การฝึกเชิงอภิปราย (Discussion Base Exercise) เป็นการฝึกโดยใช้วิธีการหาหรืออภิปรายเกี่ยวกับแผน มาตรการ หรือวิธีการปฏิบัติเพื่อมุ่งเน้นประเด็นยุทธศาสตร์และนโยบายของ

หน่วยงานเป็นสำคัญและการฝึกเชิงปฏิบัติการ (Operation Base Exercise) เป็นการฝึกที่มีการจำลองสถานการณ์ให้ใกล้เคียงความเป็นจริง โดยมีการเคลื่อนย้าย ระดมทรัพยากรและบุคลากรจริงตามสถานการณ์ ทั้งนี้กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับ และหน่วยงานที่รับผิดชอบแผนสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินแต่ละด้าน ต้องจัดให้มีการฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๒.๓ การเตรียมการอพยพ

๒.๔ การเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว

(Temporary Shelter Management)

๒.๕ การจัดตั้งองค์กรการเรียนรู้สาธารณภัย

๒.๖ การพัฒนาค้นข้อมูลสาธารณภัยแห่งชาติ

๒.๗ การจัดตั้งคลังสำรองทรัพยากร (Stockpiling)

๒.๘ แผนการบริหารความต่อเนื่อง (Business

Continuity Plan : BCP)

๓.๓.๑.๓ กลยุทธ์ที่ ๓ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนและทุกระดับสร้างแนวปฏิบัติในการลดความเสี่ยงเป็นการทำให้ทุกภาคส่วนยอมรับที่จะร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ โดยให้สังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมรับมือกับสาธารณภัย และเป็นการนำเรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเข้าสู่กระแสหลักในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Mainstreaming Disaster Risk Reduction into Sustainable Development) รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชน สังคม และประเทศต่อไป ทั้งนี้ รัฐจะต้องกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการบูรณาการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้ทุกภาคส่วนนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการให้ความสำคัญในการวางแผน และจัดสรรงบประมาณที่จะทำให้การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นนโยบายสำคัญในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศอย่างจริงจัง

๓.๔ การจัดการในภาวะฉุกเฉิน

เป็นการปฏิบัติการเพื่อลดความรุนแรงของสาธารณภัย รวมทั้งการรักษาขวัญ สร้างความมั่นใจ และปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นระเบียบของเจ้าหน้าที่และประชาชน โดยให้ยึดถือว่าการรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นเรื่องเร่งด่วนลำดับแรกที่จะต้องเร่งเข้าระงับและให้ความช่วยเหลือ ดังนั้น ในภาวะปกติจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมไว้เพื่อให้สามารถเผชิญกับเหตุสาธารณภัยที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์

๓.๔.๑ แนวคิดเชิงกลยุทธ์การจัดการในภาวะฉุกเฉิน ประกอบด้วย

๓.๔.๑.๑ มาตรฐานการจัดการในภาวะฉุกเฉินให้มีการจัดการภายใต้รูปแบบ ระบบ และความเข้าใจที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การจัดการสาธารณภัยสามารถเชื่อมต่อพื้นที่และภารกิจได้ทันที โดยการนำระบบการบัญชาการ เหตุการณ์มาบังคับใช้กับหน่วยงานที่มีหน้าที่เข้าปฏิบัติการเผชิญเหตุสาธารณภัยที่เกิดขึ้น

๓.๔.๑.๒ เอกภาพการจัดการในภาวะฉุกเฉินต้องมีการกำหนดลำดับการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะรับหน้าที่และภารกิจจากผู้ใด หน่วยงานใดเป็นหน่วยงานหลักในการเผชิญเหตุสาธารณภัยที่เกิดขึ้น หน่วยงานใดทำหน้าที่สนับสนุน รวมทั้งมีการแบ่งความรับผิดชอบต่อสถานการณ์ด้วยการกำหนดแนวทางปฏิบัติ (วัตถุประสงค์) กลยุทธ์/ยุทธวิธีที่ชัดเจน ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในการเผชิญเหตุสาธารณภัยที่เกิดขึ้นสามารถปฏิบัติงานได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างรวดเร็ว ราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

๓.๔.๑.๓ ความยืดหยุ่นของโครงสร้างองค์การการจัดการในภาวะฉุกเฉิน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับระบบการจัดการ เพื่อที่จะสามารถปรับใช้กับเหตุฉุกเฉิน ที่อาจจะเกิดขึ้นทุกประเภท และทุกขนาด รวมถึงเหตุฉุกเฉินที่จำเป็นต้องอาศัยการประสานงานระหว่างหน่วยงานขอบเขตอำนาจหน้าที่ และพื้นที่รับผิดชอบและ/หรือระหว่างสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ลักษณะความยืดหยุ่นภายในระบบการจัดการเหตุฉุกเฉินทำให้เกิดความสะดวก ในการปรับเปลี่ยนปริมาณ ระดับของกิจกรรม และโครงสร้างในการจัดการในภาวะฉุกเฉินและการปฏิบัติการตอบโต้ ทั้งนี้ ระบบการจัดการในภาวะฉุกเฉินสามารถปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินงานเฉพาะด้านได้ทั่วประเทศ

๓.๔.๒ กลยุทธ์จัดการในภาวะฉุกเฉิน

๓.๔.๒.๑ กลยุทธ์ที่ ๑ สร้างมาตรฐานการจัดการในภาวะฉุกเฉิน เป็นการวางแผนการเผชิญเหตุสาธารณภัยที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดโครงสร้าง องค์กร ข้อมูลการสนับสนุนการตัดสินใจ การควบคุม การสั่งการ และการใช้แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อให้การจัดการในภาวะฉุกเฉินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย แนวทางปฏิบัติในการจัดการเมื่อเกิดสาธารณภัยในเขตจังหวัด อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ในเขตกรุงเทพมหานคร แนวทางปฏิบัติในการจัดตั้งองค์กรปฏิบัติการจัดการในภาวะฉุกเฉิน แนวทางปฏิบัติในการประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย แนวทางปฏิบัติในการตัดสินใจระดับการจัดการสาธารณภัยและแนวทางปฏิบัติในการอพยพ

๓.๔.๒.๒ กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาระบบ/เครื่องมือสนับสนุนการเผชิญเหตุ ประกอบด้วย แนวทางปฏิบัติในการสื่อสารและโทรคมนาคม แนวทางปฏิบัติในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในภาวะฉุกเฉิน แนวทางปฏิบัติในการกำกับ ควบคุมพื้นที่ (Area Command) แนวทางปฏิบัติในการบัญชาการเหตุการณ์(Incident Command) และ แนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน : สปฉ. (Emergency Support Function : ESF)

๓.๔.๒.๓ กลยุทธ์ที่ ๓ เสริมสร้างระบบและแนวปฏิบัติในการบรรเทาทุกข์ ประกอบด้วย แนวทางปฏิบัติในการขอใช้เงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน แนวทางปฏิบัติในการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Damage and Need Assessment : DANA) แนวทางปฏิบัติในการรับบริจาค แนวทางปฏิบัติในการรายงานข้อมูล และแนวทางปฏิบัติในการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว

๓.๕ การฟื้นฟู

แนวคิดเชิงกลยุทธ์ในการฟื้นฟู ต้องมีการประเมินสาธารณสุขภัยที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย การสูญเสียพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่สำคัญในพื้นที่ประสบภัย ต้นทุนของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงจากสาธารณสุขภัยที่เกิดขึ้นเมื่อเทียบกับสภาพปกติระบบสาธารณสุขปกติที่ถูกทำลาย การเยียวยาจากผลกระทบทั้งหมดที่เกิดขึ้นให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ดังนั้น การฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพจึงมีปัจจัยสำคัญ ๆ ประกอบด้วย ด้านกายภาพ (Physical) ด้านชีวภาพ (Biological) ด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์มนุษย์ (Human use value) และด้านคุณภาพชีวิต (Quality of life) โดยให้น้ำผลการประเมินสาธารณสุขภัยและปัจจัยสำคัญมาใช้ในการกำหนดเป็นกรอบแผนการฟื้นฟู ได้แก่ ระยะสั้น เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการค้นหา การบรรเทา และการช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉินได้ยุติลง เพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของผู้ประสบภัย ธุรกิจ และชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณสุขภัยในระยะเร่งด่วนหรือระยะสั้น รวมถึงการจัดมาตรการรักษาความปลอดภัยไม่ให้เกิดอันตรายหรือสาธารณสุขภัยซ้ำขึ้นอีก การประเมินความเสียหายของโครงสร้างพื้นฐาน การจัดเตรียมที่พักอาศัยชั่วคราว และการให้บริการสาธารณสุข ระยะกลาง เป็นการดำเนินการต่อเนื่องในการประสานและสนับสนุนชุมชนที่ประสบภัย ฟื้นฟูหรือสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตขึ้นใหม่ การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสภาพจิตใจ ร่างกาย และสังคมของผู้ประสบภัย ระยะยาว เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากระยะกลาง ซึ่งอาจใช้เวลาหลายเดือนหรือหลายปี นับจากหลังเกิดสาธารณสุขภัย โดยมุ่งเน้นการกลับสู่สภาวะปกติ หรือให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม

๓.๕.๑ กลยุทธ์ฟื้นฟูอย่างยั่งยืน

๓.๕.๑.๑ กลยุทธ์ที่ ๑ พัฒนาระบบการประเมินความต้องการหลังเกิดสาธารณสุขภัย (Post – Disaster Need Assessment : PDNA) เป็นการประมาณการความเสียหายของสินทรัพย์ทางกายภาพและสาธารณสุขปกติที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณสุขภัยขนาดใหญ่ และความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลตามมา รวมทั้งเป็นการประเมินมิติทางด้านสังคม โดยเฉพาะความต้องการในการฟื้นฟูระดับชุมชน และภาคส่วน/สาขาการผลิต ประกอบด้วย แนวทางปฏิบัติการ

ประเมินความเสียหายและความสูญเสีย (Damage and Loss Assessment : DALA) และ แนวทางปฏิบัติการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมและผลกระทบที่มีต่อประชาชน

๓.๕.๑.๒ กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาระบบปฏิบัติการและบริหารจัดการด้านการฟื้นฟู ประกอบด้วยแนวทางปฏิบัติในการฟื้นฟูสุขภาพผู้ประสบภัย แนวทางปฏิบัติในการฟื้นฟูสถานภาพสังคม แนวทางปฏิบัติในการฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ แนวทางปฏิบัติในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

๓.๕.๑.๓ กลยุทธ์ที่ ๓ เสริมสร้างแนวทางการฟื้นฟูที่ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) ประกอบด้วย แนวทางปฏิบัติในการวางแผนและสนับสนุนการฟื้นฟูชุมชนและการพัฒนาศักยภาพ แนวทางปฏิบัติในการวางแผนและสนับสนุนการฟื้นฟูชุมชนและการพัฒนาศักยภาพ แนวทางปฏิบัติในการวางแผนและสนับสนุนการฟื้นฟูที่อยู่อาศัย แนวทางปฏิบัติในการวางแผนและสนับสนุนการฟื้นฟูระบบโครงสร้างพื้นฐาน แนวทางปฏิบัติในการวางแผนและสนับสนุนการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแนวทางปฏิบัติในการวางแผนและสนับสนุนการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจ

๔. แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๕๘

กระทรวงกลาโหม โดยศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ซึ่งประกอบด้วย ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทย และศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพ เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ซึ่งได้ปรับแนวความคิดจาก “การจัดการสาธารณภัย” เป็น “การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย” โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ “การรับรู้ ปรับตัว ฟื้นเร็วทั่ว อย่างยั่งยืน” ดังนั้น เพื่อให้แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๕๖ มีความทันสมัยและสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย รวมทั้งการดำเนินการด้านการต่างประเทศในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีความสอดคล้องกับแผนการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ และยุทธศาสตร์การเตรียมพร้อมแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๕๗ - ๒๕๖๑) กระทรวงกลาโหมจึงได้จัดทำแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๕๘ ขึ้นเพื่อให้ส่วนราชการภายในกระทรวงกลาโหมใช้เป็นกรอบแนวทางในการบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับส่วนราชการอื่น ๆ ภาคเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม และองค์การระหว่างประเทศ ภายใต้แนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ โดยแบ่งเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ หลักการทั่วไป และส่วนที่ ๒ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

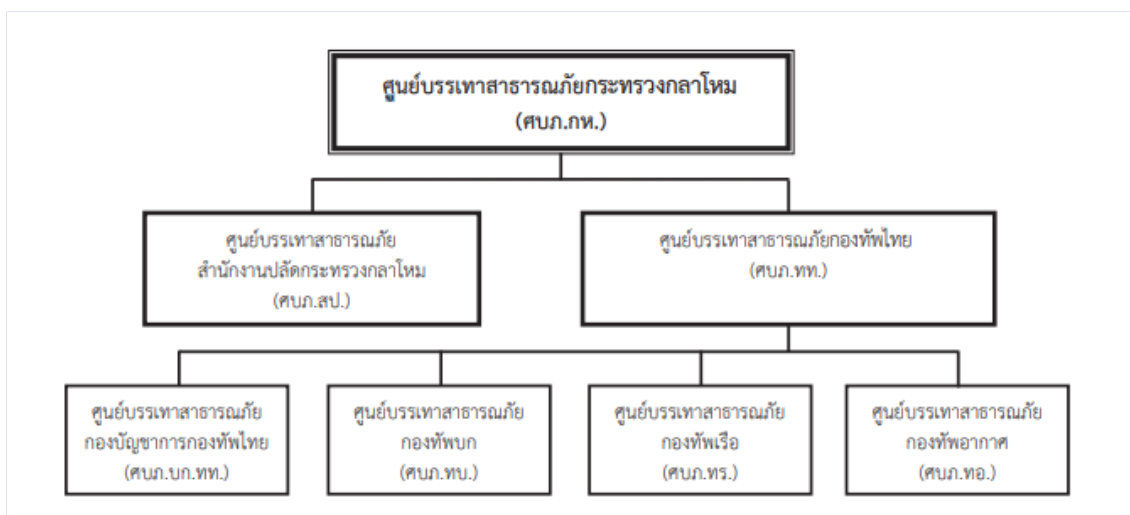
๔.๑ ส่วนที่ ๒ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๔.๑.๑ บทที่ ๕ การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยของกระทรวงกลาโหม

พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๘ (๓) ปกป้อง พิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคงตลอดจนสนับสนุนภารกิจอื่นของรัฐ ในการพัฒนาประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชน และมาตรา ๘ (๕) ปฏิบัติการอื่นที่เป็นการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงครามเพื่อความมั่นคง แห่งราชอาณาจักร หรือปฏิบัติการอื่นใด ทั้งนี้ ตามที่มีกฎหมายกำหนดหรือตามมติคณะรัฐมนตรี

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ได้กำหนดให้ กระทรวงกลาโหมมีหน้าที่สนับสนุนภารกิจของรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติ ตามมาตรา ๘ (๓) แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑ และ แจ้างเตือนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่และหน่วยงานพลเรือนในพื้นที่เสี่ยง ภัยกรณีคาดว่าจะเกิดภัยจากการสู้รบหรือภัยทางอากาศศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.กท.) เพื่อให้การปฏิบัติงานในการป้องกัน ภัยและบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดจากสาธารณภัย และอุบัติเหตุ รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของ กท. เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล จึงจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม โดยมี รัฐมนตรีว่าการกลาโหม เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ รัฐมนตรีช่วยว่าการกลาโหม ปลัดกลาโหม และผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็น รอง ศูนย์ฯ ผู้บัญชาการเหล่าทัพ เป็น ผช.ศูนย์ฯ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกลาโหม เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ และผู้อำนวยการ สำนักกิจการพลเรือน สำนักนโยบายและแผนกลาโหม เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ ซึ่งมีโครงสร้าง ดังนี้

แผนภาพที่ ๒ - ๔ โครงสร้างศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม (ศบภ.กท.)

ที่มา : สำนักนโยบายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

๔.๑.๑.๑ หน้าที่ของ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม

๑. กำหนดนโยบายและแนวทางของ กท. เกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากสาธารณภัยและอุบัติเหตุ รวมทั้งแนวทางการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

๒. เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับรัฐบาล และหน่วยงานฝ่ายพลเรือน รวมทั้งภาคเอกชน และองค์กรการกุศลที่เกี่ยวข้อง ในการอำนวยความสะดวกป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติ ที่เกิดจากสาธารณภัยและอุบัติเหตุ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ กท.

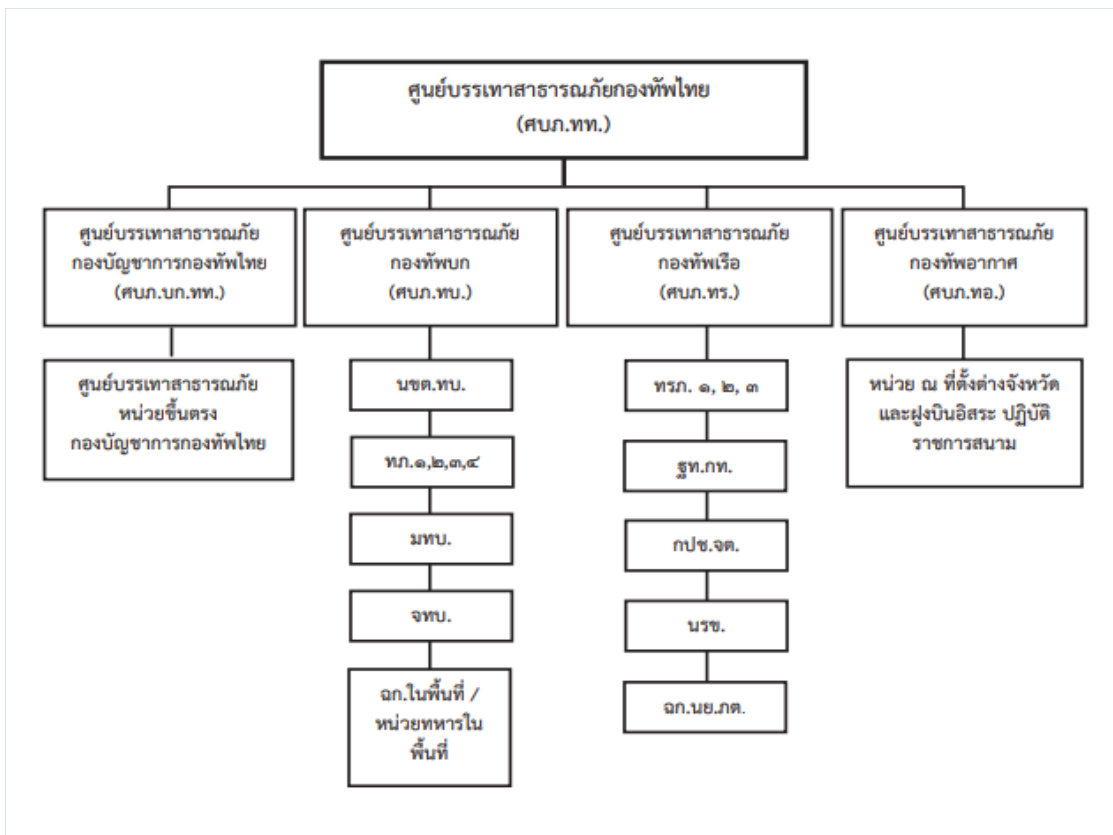
๓. ติดตามสถานการณ์และเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้านสาธารณภัยและอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่ออำนวยความสะดวกและประสานงานให้ส่วนราชการในกระทรวงกลาโหม ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติได้ทันต่อสถานการณ์ รวมถึงการอำนวยความสะดวกและประสานการประชาสัมพันธ์โดยใช้เครื่องมือและยุทธโศปกรณ์ของส่วนราชการในกระทรวงกลาโหม

๔.๑.๑.๒ การปฏิบัติ

๑. ให้สำนักปลัดกระทรวงกลาโหมและกองบัญชาการกองทัพไทยจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยทุกระดับหน่วยให้สอดคล้องกับการจัดและการดำเนินงานของศูนย์ฯ และเป็นหน่วยรับผิดชอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติ และช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของกระทรวงการกลาโหม

๒. ให้ศูนย์ฯ ทุกระดับหน่วย จัดทำแผนการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไขและบรรเทาภัยพิบัติ ที่เกิดจากสาธารณภัยและอุบัติเหตุ โดยการประสานงานกับฝ่ายพลเรือนในพื้นที่ รวมทั้งแผนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วย พร้อมทั้งพิจารณา ทบทวนหรือปรับปรุงแผนดังกล่าว ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการป้องกัน แก้ไขและบรรเทาภัยพิบัติของกระทรวงการกลาโหม และให้ติดตามสถานการณ์ พร้อมทั้งรายงานเหตุการณ์ รวมถึงผลการปฏิบัติงานของหน่วยในการป้องกัน แก้ไขและบรรเทาภัยพิบัติให้ศูนย์ฯ ทราบอย่างต่อเนื่อง ให้การสนับสนุนกำลังพลและข้อมูลรวมทั้งเครื่องมือและยุทธโศปกรณ์ที่จำเป็น เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของฝ่ายเลขานุการ ศูนย์ฯ เมื่อได้รับการร้องขอ

แผนภาพที่ ๒ - ๕ โครงสร้างศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพไทย (ศบภ.ทท.)

ที่มา : ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพไทย

๔.๑.๒ แนวความคิดในสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนและทุกระดับสร้างแนวทางปฏิบัติในการลดความเสี่ยง โดย ศูนย์ฯ กลาโหม และศูนย์ฯ เหล่าทัพ สามารถสนับสนุนการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างทหารและพลเรือน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ได้ในทุกระดับ รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของแต่ละหน่วยให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องในภาวะฉุกเฉิน เมื่อเกิดสาธารณภัยซึ่งกระทบต่อพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งหน่วย ทั้งนี้ สนผ.กท. ในฐานะฝ่ายเลขานุการ ศูนย์ฯ ทำหน้าที่เป็นหน่วยรับผิดชอบในการจัดทำแนวทางการปฏิบัติงานร่วม

ระหว่างพลเรือนกับทหารในการบรรเทาสาธารณภัย และอาจพิจารณาเสนอให้มีการจัดตั้ง ศูนย์ประสานงานระหว่างพลเรือนกับทหาร หรือศูนย์ปฏิบัติงานร่วมระหว่างพลเรือนกับทหาร หรือ ศูนย์ประสานงานนานาชาติ เพื่อเป็นการสนับสนุนการจัดการสาธารณภัย ของกองบัญชาการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติและศูนย์บัญชาการเหตุการณ์แต่ละระดับ ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับของ หน่วยและสถานการณ์สาธารณภัย เพื่อดำเนินการประชุมหารือและแลกเปลี่ยนข้อมูลในการจัดการ สาธารณภัย รวมทั้งการบรรยายสรุปสถานการณ์ประจำวัน เพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ ให้ตรงกัน โดยยึดกรอบแนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานหลักสากล และพระราชบัญญัติป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐

การจัดการในภาวะฉุกเฉิน เป็นการปฏิบัติในห้วงเกิดสาธารณภัย ซึ่งเป็นการดำเนินการ ต่าง ๆ เพื่อลดความรุนแรงของสาธารณภัยและการบรรเทาทุกข์ โดยให้ความเร่งด่วนในการเข้าระงับเหตุ และให้ความช่วยเหลือประชาชน ได้แก่ การแจ้งเตือนภัยและประเมินสถานการณ์ การจัดตั้ง ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในภาวะฉุกเฉิน การสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน การประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย การประกาศเขตให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ กรณีฉุกเฉิน การค้นหาและกู้ภัย การอพยพ การรักษาพยาบาลฉุกเฉิน การรักษาความสงบเรียบร้อย การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล การประเมินความเสียหายและความต้องการเบื้องต้น การรายงาน ทั้งนี้ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ได้กำหนดระดับของการจัดการ สาธารณภัยไว้ ๔ ระดับ

การฟื้นฟู เป็นการปฏิบัติในห้วงภายหลังภาวะฉุกเฉินสิ้นสุดลง โดยมุ่งเน้นการดำเนินการ ต่าง ๆ เพื่อปรับสภาพระบบสาธารณูปโภค การดำรงชีวิต และวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่ ประสบภัย ให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ด้วยการพัฒนาให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม โดยการนำ ปัจจัยต่าง ๆ ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยมาช่วย รวมถึงการซ่อมสร้างและการฟื้นฟูสภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายพลเรือนเป็นส่วนใหญ่

๕. แผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ

ผู้บัญชาการทหารอากาศลงนาม เมื่อ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๓ กำหนดภารกิจ ให้ใช้ กำลังกองทัพอากาศสำหรับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงดำเนินการเพื่อบรรเทาความ เดือดร้อน และลดความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากสาธารณภัย โดยใช้ทรัพยากรของ กองทัพอากาศหรือทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เมื่อได้รับการร้องขอ จากจังหวัด หน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน หรือที่กองทัพอากาศพิจารณาเห็นว่าภัยพิบัตินั้น ต้องได้รับการดำเนินการภายใต้อำนาจของเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง การดำเนินงานของจิตอาสา พระราชทาน ตามที่ได้รับการประสานจากหน่วยเกี่ยวข้อง หรือเมื่อสั่ง

๕.๑ วัตถุประสงค์เพื่อใช้กำลังพลและทรัพยากรกองทัพอากาศเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน และลดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ตั้งแต่ระยะแรกของการเกิดภัยพิบัติ ด้วยความริเริ่มของกองทัพอากาศเอง หรือร่วมกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ตามที่ได้รับการประสาน โดยไม่กระทบกับการปฏิบัติภารกิจทางยุทธการ และคำนึงถึงการป้องกันและเผชิญเหตุภัยพิบัติในเขตฐานทัพอากาศดอนเมือง รวมทั้งที่ตั้งกองทัพอากาศในต่างจังหวัด เป็นลำดับแรก รวมทั้งมีหน่วยในการประสานงาน และดำเนินงานของจิตอาสาพระราชทานตามที่ได้รับการประสานจากหน่วยเกี่ยวข้อง วิธีการ ใช้กำลังกองทัพอากาศ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ ภายใต้ขอบเขตของกฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และมีหน่วยงานในการประสานการดำเนินงานของจิตอาสาพระราชทาน สภาวะสุดท้ายที่ต้องการ กองทัพอากาศสามารถประยุกต์ใช้ขีดความสามารถของกำลังกองทัพอากาศปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพทันต่อสถานการณ์ และมีความปลอดภัย รวมทั้งตอบสนองการดำเนินงานของจิตอาสาพระราชทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๒ การปฏิบัติ

๕.๒.๑ แนวความคิดการปฏิบัติ กองทัพอากาศจะสนับสนุนการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย เมื่อได้รับการร้องขอจากจังหวัด หน่วยงานของภาครัฐ หรือเมื่อได้รับคำสั่งจากหน่วยเหนือ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถ ในการป้องกันประเทศ ทั้งนี้การช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย จะปฏิบัติภายในประเทศ และสนับสนุน การช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยระหว่างประเทศ ตามนโยบายของรัฐบาล โดยประสานการปฏิบัติร่วมกับ ศบภ.กท. โดยให้ยึดถือแนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามความรุนแรงของสถานการณ์ ความรุนแรงสาธารณภัย ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ระดับ

๕.๒.๒ แนวความคิดในการเตรียมกำลัง จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองทัพอากาศ (ศบภ.ทอ.) ภายใต้โครงสร้างศูนย์ปฏิบัติการกองทัพอากาศโดยมีผู้บัญชาการทหารอากาศ เป็น ผู้อำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ (ผอ.ศบภ.ทอ.)

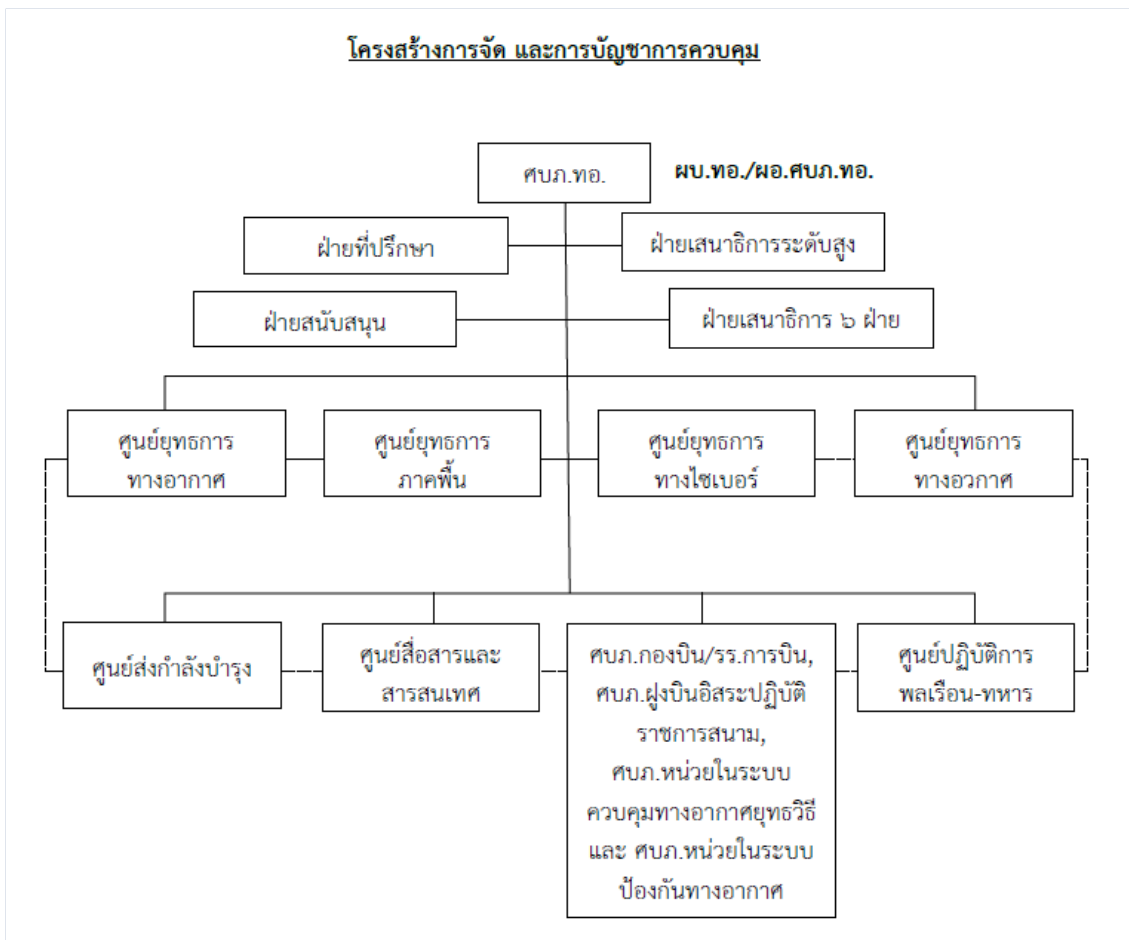
๕.๒.๒.๑ ขั้นการปฏิบัติ ๓ ขั้นตอน ได้แก่

๑. ขั้นเตรียมการและป้องกันโดยเตรียมการและวางแผนป้องกันมิให้เกิดความเสียหาย ตั้งแต่ภาวะปกติ ก่อนเกิดภัยพิบัติ เพื่อลดผลกระทบและการสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทั้งภาครัฐและเอกชน

๒. ขั้นเผชิญเหตุ โดยวางแผน อำนวยการ ประสานงาน ควบคุม กำกับดูแล และประชาสัมพันธ์ การช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติในส่วนที่รับผิดชอบ รวมทั้งสนับสนุนหน่วยงานฝ่ายพลเรือน ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘

๓. ขั้นการฟื้นฟู โดยให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ การบรรเทาอันตราย การสงเคราะห์ช่วยเหลือ การฟื้นฟูสภาพแก่ประชาชนผู้ประสบภัยให้สามารถดำรงชีวิตได้ตามปกติโดยเร็ว

แผนภาพที่ ๒ - ๖ โครงสร้างการจัดและการบัญชาการควบคุมศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ

ที่มา : ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ

ความเชื่อมโยง

มิติด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และมิติการนำขีดความสามารถกำลังทางอากาศมาสนับสนุนภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย นั้น ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ ได้กำหนดภารกิจ บทบาทและหน้าที่ให้ กระทรวงกลาโหม กองบัญชาการทหารสูงสุดและกองทัพอากาศ ให้การสนับสนุนกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติมีประสิทธิภาพสูงสุดโดยไม่ส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการป้องกันประเทศ อีกทั้งให้ ปลัดกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการเหล่าทัพเป็นกรรมการในคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจมิติการนำขีดความสามารถกำลังทางอากาศมาสนับสนุนภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมากขึ้นจะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป

ยุทธศาสตร์ทางทหาร

๑. ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม ๒๐ ปี

มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการด้านการป้องกันประเทศและด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงกลาโหมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ยึดถือ ๓ แนวคิดทางยุทธศาสตร์ ได้แก่

๑.๑ การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง (Security Cooperation) หมายถึง การพิจารณาใช้ทรัพยากรทางทหารในการสนับสนุนรัฐบาลในการสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศสมาชิกอาเซียน มิตรประเทศ ในหลักการแนวความคิดเชิงป้องกัน (Preventive) และต้องอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์และศักดิ์ศรีในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ และผลประโยชน์ที่ประเทศพึงจะได้รับ

๑.๒ การผนึกกำลังป้องกันประเทศ (United Defence) หมายถึง การนำทรัพยากรที่เป็นพลังอำนาจของชาติทุกประเภทในทุกมิติ ทั้งด้านการทหาร การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาบูรณาการอย่างเป็นระบบตั้งแต่ยามปกติ เพื่อแก้ไขข้อจำกัดของชาติ รวมทั้งขีดเขยอำนาจกำลังรบของกองทัพที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องเตรียมการและกระทำอย่างต่อเนื่องทั้งในยามปกติและยามสงคราม

๑.๓ การป้องกันเชิงรุก (Active Defence) หมายถึง การจัดเตรียมกำลัง เสริมสร้างพัฒนา และบริหารจัดการทรัพยากรทางทหารทั้งหมด ให้เหล่าทัพมีความพร้อมในการใช้กำลังเพื่อป้องปราม แก้ไขและยุติความขัดแย้งโดยเป็นฝ่ายได้เปรียบ มุ่งเน้นมาตรการด้านการข่าวอย่างต่อเนื่องและเชิงลึก มีระบบแจ้งเตือนและเฝ้าตรวจที่มีประสิทธิภาพ สามารถปฏิบัติการรบได้หนึ่งด้านและป้องกันอีกหนึ่งด้านในเวลาเดียวกันใช้การปฏิบัติการยุทธร่วมเป็นหลัก มีกำลังรบเพื่อป้องกัน

ตนเอง และมุ่งความพยายามให้พื้นที่การรบแตกหักอยู่บริเวณแนวชายแดนทางบก และนอกเขตเศรษฐกิจจำเพาะ

๑.๔ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหมกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์จำนวน ๖ ประเด็น ดังนี้

- ๑.๔.๑ การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับต่างประเทศ
- ๑.๔.๒ การพิทักษ์รักษาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
- ๑.๔.๓ การรักษาความมั่นคงของรัฐ
- ๑.๔.๔ การพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน
- ๑.๔.๕ การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน และ
- ๑.๔.๖ การปฏิบัติการทางทหารเพื่อรักษาอธิปไตยและผลประโยชน์แห่งชาติ

๒. ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)

กำหนดเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาอย่างชัดเจน เป็นระบบและรูปธรรม โดยมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนกองทัพอากาศเพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์ "กองทัพอากาศชั้นนำในภูมิภาค (One of the Best Air Forces in ASEAN)"

๒.๑ บทบาท ภารกิจและหน้าที่ของกองทัพอากาศ

๒.๑.๑ บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ “มาตรา ๕๒ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตยบูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย” ส่งผลให้กองทัพอากาศมีบทบาทสำคัญในการใช้ขีดความสามารถกำลังทางอากาศในการปฏิบัติการทางทหารในรูปแบบสงครามและที่ไม่ใช่สงครามให้ประเทศชาติเกิดความปลอดภัย ปราศจากการคุกคามทั้งภายในและภายนอกประเทศ และตอบสนองความต้องการที่นำไปสู่ความกินดีอยู่ดีของประชาชนและความมั่นคงแห่งชาติ

๒.๑.๒ หน้าที่ตามมาตรา ๘ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑ ได้แก่

๒.๑.๒.๑ พิทักษ์รักษาเอกราชและความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรจากภัยคุกคามทั้งภายในและภายนอก

๒.๑.๒.๒ พิทักษ์รักษา ปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์

๒.๑.๒.๓ ปกป้อง พิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติและการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคง ตลอดจนสนับสนุนภารกิจอื่นของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหามาจากภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชน

๒.๑.๒.๔ ศึกษา วิจัย พัฒนา และดำเนินการด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหารด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีป้องกันประเทศ และด้านกิจการอวกาศ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

๒.๑.๒.๕ ปฏิบัติการอื่นที่เป็นการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงครามเพื่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือปฏิบัติการอื่นใด ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามมติคณะรัฐมนตรี

๒.๑.๓ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่

๒.๑.๓.๑ การปฏิบัติการกิจนานาชาติ ได้แก่ การปฏิบัติการเพื่อสันติภาพภายใต้กรอบของสหประชาชาติและ/หรือพันธมิตร การปฏิบัติการเพื่อมนุษยธรรม และการปฏิบัติการเพื่อบรรเทาสาธารณภัย ภัยพิบัติร่วมกับนานาชาติ และ/หรือ องค์การสากล

๒.๑.๒.๒ การเป็นศูนย์กลางการบินในภูมิภาค ได้แก่ การผลิตบุคลากรด้านการบินและเกี่ยวข้องกับการบิน การดำรงและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบิน การค้นหาและช่วยชีวิตทางพลเรือน ศูนย์ฝึกการบิน การควบคุมเส้นทางการบินและการควบคุมการบิน และศูนย์กลางการซ่อมบำรุงอากาศยานในระดับภูมิภาค

๒.๑.๒.๓ การแก้ปัญหาสำคัญของชาติ ได้แก่ ปัญหายาเสพติด โรคเอดส์ ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาหมอกควัน ไฟป่า ภัยแล้ง และการบรรเทาสาธารณภัย

๒.๑.๒.๔ การฝึกพลังร่วมกับกำลังอำนาจของชาติด้านอื่น ๆ ได้แก่ ปฏิบัติภารกิจสนับสนุนกิจกรรมการเมือง การบินรับ-ส่งคณะรัฐมนตรีและบุคคลสำคัญ การขนส่งลำเลียงสินค้าเพื่อสนับสนุนภาคเศรษฐกิจในการดำเนินโครงการความร่วมมือแลกเปลี่ยนวิชาการและเทคโนโลยีกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการบินของชาติให้ทันสมัยและการสร้างขวัญและความแข็งแกร่งทางสังคมจิตวิทยาให้แก่ประเทศในด้านการบรรเทาสาธารณภัยการดำเนินโครงการตามพระราชดำริ การรักษาพยาบาล การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมกับประชาชนในการเทิดพระเกียรติ และอื่น ๆ

๒.๑.๒.๕ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ได้แก่ การให้บริการที่มีคุณภาพ การให้ประชาชนมีส่วนร่วม การปรับปรุงกลไกที่ใช้ในการบริหารจัดการองค์การ การปรับปรุงโครงสร้างองค์การ และการพัฒนาศักยภาพของกำลังพล

กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์บนพื้นฐานของกรอบภารกิจของ กองทัพอากาศ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ พิทักษ์รักษาและ เติบโตของสถาบันพระมหากษัตริย์ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ เสริมสร้างสมรรถนะและความพร้อมในการ ป้องกันประเทศและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ รักษาความมั่นคงของรัฐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ ช่วยเหลือประชาชนและบรรเทาสาธารณภัย และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ สนับสนุนการพัฒนาประเทศ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ ช่วยเหลือประชาชนและบรรเทาสาธารณภัย กองทัพอากาศช่วยเหลือประชาชนและบรรเทาสาธารณภัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการบูรณาการ ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม รองรับสาธารณภัยทุกรูปแบบและครอบคลุมทุกมิติมาใช้ในการช่วยเหลือประชาชน โดยเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ คือประชาชนกลุ่มเป้าหมาย/พื้นที่เป้าหมายได้รับการช่วยเหลือเมื่อเกิดสาธารณภัยภัยพิบัติ หรือสถานะคับขันตัวชี้วัดเป้าหมาย มีแนวทางการพัฒนา กล่าวคือ

๑. พัฒนาระบบการเตรียมพร้อมด้านการจัดการภัยพิบัติและสาธารณภัย ในการเชื่อมระบบฐานข้อมูลแบบบูรณาการและการแจ้งเตือนภัยพิบัติล่วงหน้า รวมทั้งกำหนดขอบเขต พื้นที่รับผิดชอบให้ชัดเจนเพื่อการบริหารจัดการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๒. พัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือประชาชน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เมื่อเกิดภัยพิบัติและสาธารณภัย อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ตลอดจน จัดทำข้อมูลและพัฒนาเครื่องมืออุปกรณ์เพื่อสนับสนุนการเผชิญเหตุให้ทันสมัย

๓. พัฒนาและดำรงขีดความสามารถเพื่อปฏิบัติการช่วยเหลือ ประชาชน รวมทั้งสนับสนุนการแก้ไขปัญหาของชาติที่สำคัญ เช่น คุณภาพอากาศจากหมอกควัน ไฟป่า ภัยแล้ง ภัยจากโรคระบาด ภัยจากโรคอุบัติใหม่ ปัญหาจราจร ภัยธรรมชาติอื่น ๆ รวมทั้ง การค้นหา และช่วยชีวิตตามนโยบายของรัฐบาล

๔. พัฒนาระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยเชิงรุก ทั้งระบบ ตั้งแต่การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction) การจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) และการฟื้นฟู (Recovery) รวมทั้งการประเมินความต้องการหลังเกิด สาธารณภัย

๓. สมุดปกขาวกองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๖๓

กองทัพอากาศมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพอากาศให้มีความพร้อมในการปฏิบัติ ภารกิจเพื่อการป้องกันประเทศและสนับสนุนการพัฒนาประเทศตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทยและตามที่กฎหมายกำหนด โดยไม่เพียงแต่เตรียมกำลังในเชิงปริมาณหากแต่ต้องคำนึงถึงคุณภาพ ควบคู่กันไป กำลังกองทัพอากาศใช้เทคโนโลยีขั้นสูงที่มีความซับซ้อน โดยแต่ละปีกองทัพอากาศได้รับ

งบประมาณจำกัด จึงไม่สามารถจัดหายุทธโปกรณ์ใหม่เพื่อทดแทนยุทธโปกรณ์ที่ครบอายุการใช้งานได้ทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ กองทัพอากาศจึงริเริ่มการจัดทำสมุดปกขาวกองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๖๓ สำหรับเผยแพร่แนวทางการพัฒนากองทัพอากาศและโครงการสำคัญของกองทัพอากาศ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย รับรู้ถึงเจตนารมณ์ของกองทัพอากาศ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๒.๑ วัตถุประสงค์

๒.๑.๑ สื่อสารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักการ เหตุผล และความจำเป็นในการพัฒนากองทัพอากาศอย่างเป็นระบบเพื่อการเตรียมและใช้กำลังกองทัพอากาศ

๒.๑.๒ แสดงโครงการสำคัญของกองทัพอากาศ ซึ่งเป็นความต้องการยุทธโปกรณ์หลักในห้วงระยะเวลา ๑๐ ปี ที่มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดหาและขอรับการจัดสรรงบประมาณประจำปีจากรัฐบาล

๒.๑.๓ เผยแพร่แนวความคิดความต้องการของกองทัพอากาศ (Concept of Project Requirement) ในการจัดหาหรือการปรับปรุงขีดความสามารถยุทธโปกรณ์ รวมทั้งกำหนดห้วงระยะเวลาในการดำเนินการและกรอบงบประมาณขั้นต่ำ เพื่อเกิดการแข่งขันอย่างโปร่งใสของบริษัทอุตสาหกรรมป้องกันประเทศที่มีศักยภาพตามความต้องการของกองทัพอากาศ

จากยุทธศาสตร์และความต้องการกำลังรบ ตลอดจนการใช้กำลังพลและยุทธโปกรณ์เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ สำหรับความเชื่อในการเตรียมกำลังและใช้กำลังของกองทัพอากาศนั้น ประกอบด้วย การปฏิบัติการทางอากาศ การปฏิบัติการทางไซเบอร์ และการปฏิบัติการทางอวกาศ ซึ่งการปฏิบัติการดังกล่าวเป็นแนวทางที่กองทัพอากาศจะนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางยุทธศาสตร์ โดยมีโครงสร้างและขีดความสามารถที่ต้องการ รวมทั้งแผนความต้องการระยะปานกลางและกรอบงบประมาณขั้นต่ำ ดังจะกล่าวต่อไป

๒.๒ โครงสร้างและขีดความสามารถที่ต้องการหลักการสำคัญ ๔ ประการ ประกอบด้วย

๒.๒.๑ การปฏิรูปและปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงาน/กำลังรบ ให้มีขนาดเหมาะสม สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง จัดตั้งหน่วยงานหรือตำแหน่งใหม่เพิ่มเติมเพื่อรองรับบทบาทหน้าที่ เทคโนโลยี และแนวทางการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ กองทัพอากาศจึงต้องปรับปรุงอัตรากำลังรบและจำนวนยุทธโปกรณ์ให้เหมาะสมและสอดคล้อง โดยมุ่งเน้นคุณภาพเหนือปริมาณ มีจำนวนที่เหมาะสม

๒.๒.๒ การจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาอย่างสมดุลในทุกมิติ เนื่องจากการเสริมสร้างกำลังรบมิสามารถสร้างได้ในชั่วข้ามคืน หากแต่ต้องใช้ระยะเวลาในการเตรียมการนาน

๒.๒.๓ การเพิ่มประสิทธิภาพการส่งกำลังบำรุง จะทำให้การใช้งานยุทธโปกรณ์ มีความคุ้มค่า การปรับปรุงและพัฒนาระบบคลังให้มีประสิทธิภาพ บริหารจัดการอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์และการคาดคะเน เพื่อเตรียมการจัดหาอะไหล่ล่วงหน้า

๒.๒.๔ การจัดหาพร้อมการพัฒนา เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒.๓ ขีดความสามารถสำคัญและกำลังทางอากาศในอนาคต ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๒.๓.๑ การลำเลียงทางอากาศ กองทัพอากาศปฏิบัติการกิจการลำเลียงทางอากาศทั้งในภาวะปกติและไม่ปกติ ซึ่งแนวโน้มความต้องการใช้งานเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ การบินรับ-ส่งเสด็จฯ การบินรับ-ส่งบุคคลสำคัญ การบินลำเลียงกำลังพลและยุทธโปกรณ์ การส่งกลับสายแพทย์ การอพยพประชาชนออกจากพื้นที่ขัดแย้ง การขนส่งทางอากาศเพื่อช่วยเหลือประชาชนและการพัฒนาประเทศ เป็นต้น

กองทัพอากาศยังคงจำเป็นต้องพัฒนาและดำรงขีดความสามารถในการลำเลียงทางอากาศ เนื่องจาก การพัฒนาขีดความสามารถใช้ระยะเวลานาน รวมทั้งสายการบินเอกชนไม่สามารถปฏิบัติการได้ทุกภารกิจและทุกพื้นที่ เช่น การบินยุทธวิธี การบินในพื้นที่ No Fly Zone การบินขึ้น/ลงในสนามบินที่พื้นผิวทางยุทธวิธี หรือพื้นที่เสี่ยงภัยต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งกองทัพอากาศมีความต้องการอากาศยานเพื่อปฏิบัติการใน ๓ พื้นที่ ได้แก่

๑. พื้นที่ปฏิบัติการระยะใกล้ ครอบคลุมพื้นที่ภายในประเทศ และภูมิภาคอาเซียน ต้องการอากาศยานที่มีขนาดไม่ใหญ่มาก มีความคล่องตัวในการปฏิบัติการ และสามารถวิ่งขึ้นและลงสนามในสนามบินที่มีระยะทางจำกัดได้ ภารกิจส่วนใหญ่ ได้แก่ การบินรับ-ส่งเสด็จฯ การบินรับ-ส่งบุคคลสำคัญ และการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งอากาศยานของกองทัพอากาศปัจจุบันที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ATR 72, SSJ-100 และเฮลิคอปเตอร์รับ-ส่งเสด็จพระราชดำเนิน และเฮลิคอปเตอร์รับ-ส่งบุคคลสำคัญแบบต่าง ๆ

๒. พื้นที่ปฏิบัติการระยะปานกลาง ครอบคลุมภูมิภาคเอเชีย ใช้อากาศยานที่มีระวางบรรทุกเพิ่มขึ้น และมีพิสัยบินระยะปานกลาง สามารถวิ่งขึ้นและลงสนามได้ในทุกสนามบินของกองทัพอากาศ เพื่อปฏิบัติการกิจการบินรับ-ส่งเสด็จฯ การบินรับ-ส่งบุคคลสำคัญ การบินสนับสนุนการฝึกพร้อม/ผสมในต่างประเทศ การบินขนส่งยุทธโปกรณ์จากต่างประเทศ และการบินลำเลียงทางยุทธวิธี ซึ่งอากาศยานของกองทัพอากาศปัจจุบันที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ C-130H, A319, A320 และ B737-800 ซึ่งสามารถใช้งานในระยะใกล้ได้ด้วย โดยสนามบินต้องมีระยะทางและอุปกรณ์ที่เป็นไปตามมาตรฐาน

๓. พื้นที่ปฏิบัติการระยะไกล ครอบคลุมการปฏิบัติการทั่วโลก สมควรใช้อากาศยานขนาดใหญ่ มีพิสัยบินไกล บรรทุกได้จำนวนมาก ๆ โดยส่วนใหญ่ใช้ในภารกิจ

การบินรับ - ส่งเสด็จฯ การบินรับ - ส่งบุคคลสำคัญ การบินสนับสนุนการฝึกพร้อม/ผสมในต่างประเทศ และการบินขนส่งยุทธโปกรณ์จากต่างประเทศ ซึ่งอากาศยานของกองทัพอากาศปัจจุบันที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ Airbus 340 ในห้วงระยะเวลา ๑๐ ปี ข้างหน้า กองทัพอากาศต้องพิจารณาการจัดหาเครื่องบินลำเลียง เพื่อทดแทน C-130H, A319 และ B737-800 ที่ต้องปลดประจำการตามสภาพการใช้งาน ตลอดจน จัดหาอุปกรณ์ทั่วไปและอุปกรณ์พิเศษประกอบการปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง เช่น อุปกรณ์การลำเลียงทางอากาศ อุปกรณ์การขนส่งสายแพทย์ อุปกรณ์ Air Delivery System (ADS) รถยก และรถขนอุปกรณ์ เป็นต้น

๒.๓.๒ การค้นหาและช่วยชีวิต กองทัพอากาศดำรงศักยภาพและขีดความสามารถในการค้นหาและช่วยชีวิตในภาพรวมของประเทศทั้งทางทหารและพลเรือน เพื่อปฏิบัติการค้นหาและช่วยชีวิตในพื้นที่การรบและพื้นที่เสี่ยงภัย การค้นหาและช่วยเหลืออากาศยานที่ประสบภัย การส่งกลับสายแพทย์ การช่วยเหลือประชาชนจากภัยพิบัติ ปัจจุบันกองทัพอากาศบรรจุเฮลิคอปเตอร์ แบบ EC725 และ UH-1H ประจำการ ณ หน่วยบินค้นหาและช่วยชีวิตของกองทัพอากาศทั่วประเทศ ซึ่งกองทัพอากาศมีแผนการจัดหาเฮลิคอปเตอร์เพิ่มเติมเพื่อทดแทน UH-1H ที่จะปลดประจำการ รวมทั้งอุปกรณ์สำหรับอากาศยานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วนตามโครงสร้างกำลังรบสำหรับปฏิบัติการการค้นหาและช่วยชีวิต เพื่อรองรับความต้องการของประเทศ

๒.๓.๓ การปฏิบัติกิจเฉพาะพิเศษ กองทัพอากาศได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติเพื่อสนับสนุนหน่วยงานของรัฐในกิจการด้านความมั่นคง การพัฒนาประเทศ และการช่วยเหลือประชาชน ยิ่งไปกว่านั้นกองทัพอากาศยังใช้ขีดความสามารถกำลังทางอากาศในการปฏิบัติกิจเฉพาะพิเศษ เช่น การปฏิบัติการฝนหลวง การควบคุมไฟฟ้า การโปรยน้ำสลายหมอกควัน การบินลาดตระเวนทางอากาศเพื่อให้ข้อมูลสถานการณ์ในภารกิจสำคัญของรัฐบาล การบินตรวจสอบทรัพยากรธรรมชาติ การบินตรวจสอบเส้นทางน้ำ/เส้นทางคมนาคมและการขนส่งของประเทศ และการบินกระจายเสียง ปัจจุบันกองทัพอากาศใช้งาน AU-23, BT-67 และ C-130H ในการปฏิบัติกิจเฉพาะพิเศษดังกล่าว ซึ่งมีอายุการใช้งานมาก จึงต้องจัดหาอากาศยานที่เหมาะสมเพื่อทดแทน AU-23, BT-6 และ C-130H ต่อไปในอนาคต

๒.๓.๔ การข่าวกรอง การเฝ้าตรวจ และการลาดตระเวน กองทัพอากาศพัฒนาขีดความสามารถด้านการข่าวกรอง การเฝ้าตรวจ และการลาดตระเวน อย่างเป็นระบบเพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสาร และข่าวกรองสำหรับการตัดสินใจและปฏิบัติการกิจอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย โดยปัจจุบันมีเครื่องมือหลากหลายแบบในการปฏิบัติการกิจ ได้แก่ อากาศยาน อากาศยานไร้คนขับ ดาวเทียม และระบบข่าวกรองไซเบอร์ โดยกำหนดแนวทางการใช้งานเครื่องมือ และบูรณาการระบบตรวจจับต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ปัจจุบันกองทัพอากาศปฏิบัติการกิจการข่าวกรอง การเฝ้าตรวจ และการลาดตระเวน โดยอากาศยานและอุปกรณ์ประกอบการปฏิบัติการที่สำคัญ ได้แก่

๒.๓.๔.๑ AU-23, DA-42 และ SAAB-340 E/C

๒.๓.๔.๒ เครื่องบินขับไล่/โจมตี ที่สามารถติดตั้งกระเปาะลาดตระเวน และชี้เป้า เพื่อปฏิบัติการลาดตระเวนทางอากาศ ประกอบด้วย F-16 MLU และ Gripen

๒.๓.๔.๓ อากาศยานไร้คนขับ ได้แก่ Aerostar, U1 และ Dominator

๒.๓.๔.๔ กล้องลาดตระเวนและถ่ายภาพทางอากาศ ประกอบด้วย A3, A3 Edge, CA-295, UltraCAM, Star Safire III, Star Safire 380HD, LDH, QUAD1 และ TR-Stamp

๒.๓.๔.๕ กระเปาะลาดตระเวนและชี้เป้าทางอากาศ ได้แก่ Sniper และ Litening

๒.๓.๔.๖ ดาวเทียมถ่ายภาพ ได้แก่ NAPA-1 และ NAPA-2

ขีดความสามารถด้านการข่าวกรอง การเฝ้าตรวจ และการลาดตระเวน เป็นประโยชน์ทั้งด้านการทหารและพลเรือน ซึ่งกองทัพอากาศใช้ขีดความสามารถดังกล่าวในการ สนับสนุนหน่วยงานภาครัฐในการปฏิบัติการตามนโยบายรัฐบาล เช่น การลาดตระเวนและเฝ้าตรวจ การทำประมงผิดกฎหมาย การสำรวจความสูงภูมิประเทศเพื่อวิเคราะห์ทางน้ำไหล การบินสำรวจ และรายงานสถานการณ์ในพื้นที่ภัยพิบัติ การสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ และการสำรวจและรายงาน สถานภาพการจราจรในห้วงเวลาวิกฤต รวมทั้งการรายงานสถานการณ์ Near Real Time เพื่อการ ตัดสินตกลงใจในสถานการณ์สำคัญต่าง ๆ เป็นต้น

กองทัพอากาศตระหนักถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอุปกรณ์ การลาดตระเวนทางอากาศที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว จึงต้องวางแผนการจัดหาทดแทน รวมทั้งการบริหาร จัดการการซ่อมบำรุงอย่างรอบคอบ โดยกองทัพอากาศกำหนดแผนการจัดหากระเปาะลาดตระเวน และชี้เป้าทางอากาศเพิ่มเติม รวมทั้งการปรับปรุงขีดความสามารถอากาศยานไร้คนขับ แบบ Dominator และ U1

๒.๓.๕ การปฏิบัติการทางอวกาศ กองทัพอากาศริเริ่มการพัฒนาขีดความสามารถการปฏิบัติการในมิติอวกาศ เพื่อวางรากฐานกิจการด้านความมั่นคงในอวกาศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติการทางอวกาศเชิงรับ ได้แก่ การสังเกตการณ์ห้วงอวกาศ การข่าวกรอง การเฝ้าตรวจ และการลาดตระเวนทางอวกาศ รวมทั้งการสื่อสาร และโทรคมนาคม ทางอวกาศ ทั้งนี้การพัฒนาขีดความสามารถในการสังเกตการณ์ห้วงอวกาศ โดยการสร้างสถานี และติดตั้งกล้องโทรทรรศน์เพิ่มเติมในพื้นที่เหมาะสม รวมทั้งการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายการสังเกตการณ์ ห้วงอวกาศกับนานาชาติเพื่อยกระดับขีดความสามารถการเฝ้าระวังห้วงอวกาศ นอกจากนี้ กองทัพอากาศยังกำหนดแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านดาวเทียมเพื่อการปฏิบัติการด้าน

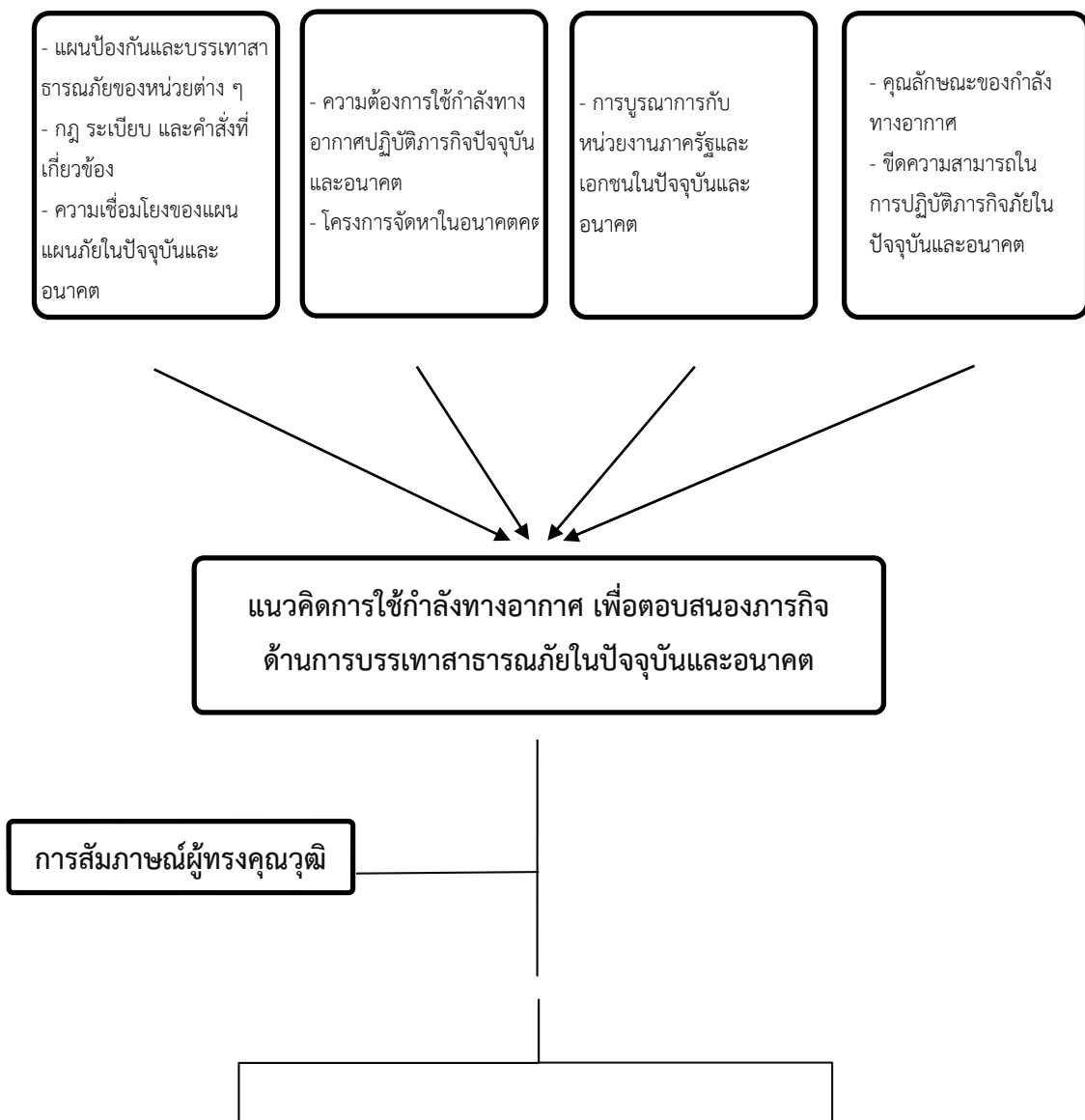
การข่าวกรอง การเฝ้าตรวจ และการลาดตระเวนทางอวกาศ และการสื่อสารและโทรคมนาคมทางอวกาศ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้สามารถดำเนินการพัฒนาดาวเทียมและควบคุมการใช้งานได้เอง เพื่อตอบสนองความต้องการของกองทัพอากาศในอนาคต โดยกองทัพอากาศยังให้ความสำคัญกับการสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมในประเทศ เพื่อร่วมพัฒนาระบบอุปกรณ์ภาคพื้นสำหรับประกอบการใช้งาน และโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ สำหรับควบคุมและใช้งานดาวเทียมให้ตรงตามความต้องการของกองทัพอากาศเพื่อปฏิบัติการทางอวกาศ

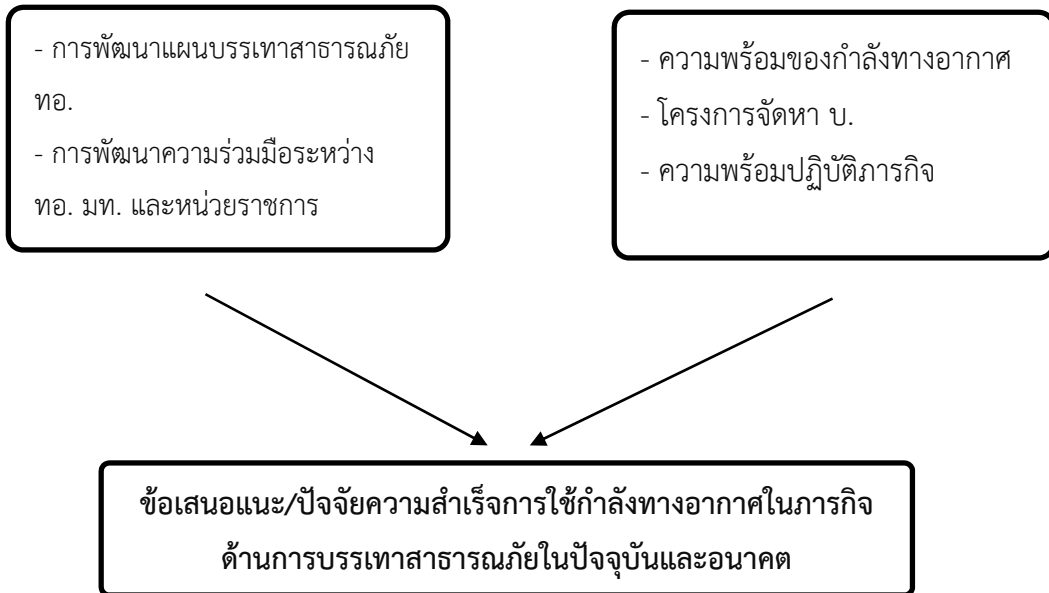
แผนภาพที่ ๒ - ๗ ภาพรวมการพัฒนากองทัพอากาศทุกมิติ (Strengthening all domains)

ที่มา : กรมยุทธการทหารอากาศ

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

สรุป

ข้อมูลแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยปัญหาภัยพิบัติ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ที่ประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ความเชื่อมโยงกับแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๕๘ แผนบรรเทาสาธารณภัย กองทัพอากาศ ๒๕๖๐ ซึ่งกำหนดกลไกการปฏิบัติที่ชัดเจน ทั้งนี้กองทัพอากาศได้จัดทำแผนบรรเทาสาธารณภัย กองทัพอากาศ ปี ๖๓ เพื่อรองรับแผนต่าง ๆ ข้างต้น นอกจากนี้ข้อมูลยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) และสมุดปกขาวกองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๖๓ จะทำให้เข้าใจการพัฒนากำลังทางอากาศในอนาคต ซึ่งในภาพรวมเป็นเอกสารที่สร้างขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐ สามารถใช้ประกอบการอ้างอิงได้อย่างน่าเชื่อถือ

โดยจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า รัฐบาล กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม และกองทัพอากาศ มียุทธศาสตร์และแผนการช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อลดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของผู้ประสบภัย รวมถึงเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ ซึ่งกำลังทางอากาศจะเป็นเครื่องมือ/ทรัพยากรที่สำคัญในการสนับสนุนแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยจะต้องศึกษาแต่ละยุทธศาสตร์ของแผน เชื่อมโยงศักยภาพ ชีตความสามารถของอากาศยานแต่ละแบบ และประยุกต์ใช้ตามคุณลักษณะของกำลังทางอากาศ พร้อมทั้งวิเคราะห์ฉากทัศน์ในอนาคต ความต้องการอากาศยาน

ในการปฏิบัติภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เชื่อมโยงกับโครงการจัดหาในอนาคต ตลอดจน
การเสนอแนะนโยบายในการปฏิบัติของกองทัพอากาศต่อไป

บทที่ ๓

ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศ ในการกิจด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยรวมทั้งการพัฒนา กำลังทางอากาศตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี

การประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศสนับสนุนภารกิจด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณ ภัย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ได้พัฒนาและปรับปรุงจาก แผนการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๘ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๗ มาสู่แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ที่ใช้ อยู่ในปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นเรื่องการบริหารความเสี่ยงมาเป็นประเด็นสำคัญ ในการกำหนดแนวคิดในการ ปฏิบัติ (Concept of Operations) จาก “การจัดการสาธารณภัย” เป็น “การจัดการความเสี่ยงจาก สาธารณภัย”

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ได้รับการอนุมัติจาก คณะรัฐมนตรี เมื่อ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๘ ให้ทุกหน่วยงานใช้เป็นแผนแม่บท (Master Plan) เป็นกรอบ และทิศทางในการจัดการสาธารณภัยและการปฏิบัติ เป็นเครื่องมือในการลดผลกระทบ และสามารถ สร้างมาตรฐานของการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้เกิดขึ้นทุกชุมชน ตลอดจนการผนวก แนวคิดและวิธีการในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้อยู่ในกระบวนการพัฒนาประเทศ สู่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป^๑

แต่เดิมการจัดการสาธารณภัยมีข้อจำกัดด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาด้านโครงสร้าง องค์กร และกลไกการจัดการสาธารณภัย แม้ว่าแต่ละส่วนราชการและหน่วยงานได้ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างเต็ม กำลังแล้วก็ตาม แต่การขาดความเป็นเอกภาพในการจัดการสาธารณภัย ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบหลักตาม กฎหมายไม่สามารถสั่งการได้ครอบคลุมทุกหน่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยงานภาคเอกชนที่เข้าร่วมในการ เผชิญเหตุด้วยตนเอง ทำให้การประสานงานและการสนธิกำลังจากส่วนราชการและหน่วยงานยังขาด ประสิทธิภาพ ปัญหาด้านกระบวนการวางแผน และการสนับสนุน การระดมทรัพยากรเข้าสู่พื้นที่ ประสบภัย ยังขาดแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน ไม่มีการประสานงานกับหน่วยงานที่มีอำนาจตาม กฎหมายในพื้นที่ ต่างหน่วยต่างปฏิบัติ ไม่มีการวางแผนร่วม ทำให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง ตลอดเวลา

จากปัญหาข้างต้นแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ได้รับการออกแบบให้ตอบสนองการจัดการในภาวะฉุกเฉินที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๘ ได้วางระบบการจัดการในภาวะฉุกเฉินตามแผนฯ ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยมีมาตรฐาน มีเอกภาพ และมีความยืดหยุ่นของโครงสร้างองค์การการจัดการในภาวะฉุกเฉิน โดยกำหนดให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ เป็นผู้รับผิดชอบแต่ละระดับของการจัดการสาธารณภัย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและของรัฐ

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ได้แก้ไขข้อจำกัดเดิมที่เป็นปัญหามาก่อนได้ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ และทิศทางรูปแบบในการจัดการสาธารณภัยของประเทศไทยที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ครอบคลุมการบริหารจัดการสาธารณภัย ๔ ด้าน คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การบูรณาการการจัดการในภาวะฉุกเฉิน ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน และยุทธศาสตร์ที่ ๔ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๑. โครงสร้างและกลไกของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ เชื่อมโยงมาสู่การปฏิบัติหรือไม่

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ได้กำหนดโครงสร้างองค์กร และกลไกการจัดการสาธารณภัย การประสานงานและการสนธิกำลังจากส่วนราชการและหน่วยงาน ไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งกลไกการจัดการสาธารณภัยออกเป็น ๒ ระดับ คือ

๑.๑ ระดับนโยบายกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) มีหน้าที่กำหนดนโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และมีคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ (กปอ.) มีหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติภัยของประเทศและเสนอแนะแนวทางปฏิบัติและการประสานงาน

๑.๒ ระดับปฏิบัติ กำหนดให้มีกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (บกปภ.ช.) มีหน้าที่บังคับบัญชา อำนวยการ ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการปฏิบัติของกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับ และกำหนดให้มีกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลาง (กอปภ.ก.) โดยให้กรม ปภ.จัดตั้งกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลาง มีอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นผู้อำนวยการ รับผิดชอบ อำนวยการ ประสาน เตรียมความพร้อม เผื่อระวัง ติดตามสถานการณ์ ทั้งในภาวะปกติ ภาวะใกล้เกิดภัย และในภาวะเกิดภัย และกำหนดให้จัดตั้งกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้งในทุกระดับคือในระดับจังหวัด, กรุงเทพมหานคร, อำเภอ และท้องถิ่น มีผู้อำนวยการ ทำหน้าที่ในการ อำนวยการ ควบคุม สนับสนุน และประสานการปฏิบัติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

กระทรวงกลาโหมได้ปรับแนวคิดในการปฏิบัติ (Concept of Operations) จาก “การจัดการสาธารณภัย” เป็น “การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย” ตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๘ โดยศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ มีหน้าที่วางแผน อำนาจการประสานงาน ควบคุมบังคับบัญชา สั่งการ และกำกับดูแล การปฏิบัติของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพอากาศ และศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพ (ศบภ.ทบ/ทร/ทอ.) ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ประสบภัย รวมทั้งประสานส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้จัดเจ้าหน้าที่ติดต่อมาประจำ ณ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ อาจจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพอากาศ ส่วนหน้า (ศบภ.ทท.สน.) เพื่อการวางแผน อำนาจการประสานงาน ควบคุม บังคับบัญชา สั่งการ และกำกับดูแลการปฏิบัติงานของหน่วยทหารที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ประสบภัยและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่เกิดสถานการณ์สาธารณภัย ทั้งนี้ขีดความสามารถในการตอบสนองภัยพิบัติต่างๆ จะขึ้นอยู่กับความชำนาญของกำลังพล และ ยุทธโศปกรณ์ของหน่วยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการกับภัยพิบัติ

เมื่อเกิดสถานการณ์ หน่วยทหารจะทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติการสนับสนุนกำลังเข้าไปประสานการปฏิบัติกับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ และจะจัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างพลเรือนกับทหาร หรือ ศูนย์ปฏิบัติงานร่วมระหว่างพลเรือนกับทหารในทุกระดับด้วย ทั้งนี้ การปฏิบัติงานยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องความเข้าใจแนวทางปฏิบัติ หรือ บทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน แต่ในปัจจุบันได้มีการฝึกและการประสานงาน บูรณาการร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านบรรเทาสาธารณภัยมากขึ้น ทำให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

ส่วนการแบ่งมอบพื้นที่ให้หน่วยทหารทุกหน่วยทั่วประเทศที่มีพื้นที่รับผิดชอบ โดยเมื่อเกิดสาธารณภัยระดับ ๑ (สาธารณภัยขนาดเล็ก) ถึงสาธารณภัยระดับ ๒ (สาธารณภัยขนาดกลาง) หน่วยทหารสามารถดำเนินการได้ตามแผนบรรเทาสาธารณภัยของหน่วย เมื่อเกิดสาธารณภัยระดับ ๓ - ๔ (สาธารณภัยขนาดใหญ่ - ร้ายแรงอย่างยิ่ง) หน่วยขึ้นตรงศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ จะสนับสนุนกำลังพลและยุทธโศปกรณ์ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบสาธารณภัยและสนับสนุนส่วนราชการในพื้นที่ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ/จังหวัด/ชาติ และจัดกำลังพลที่เกี่ยวข้องไปประจำส่วนสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) ต่างๆ ณ กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (บกปภ.ช.) ตามที่กระทรวงมหาดไทยจัดตั้งขึ้น

กรณีที่นานาชาติส่งหน่วยทหาร ยุทธโศปกรณ์หรืออุปกรณ์เข้ามาสนับสนุนภารกิจในสถานการณ์สาธารณภัยระดับ ๔ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกลาโหมจะจัดตั้งศูนย์ประสานงานนานาชาติ เพื่อประสานการปฏิบัติ ซึ่งได้มีการจัดทำแนวทางการปฏิบัติไว้แล้ว รวมทั้งได้มีการจัดการฝึกทดสอบเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น ที่ผ่านมาได้มีการเข้าร่วมการฝึก ณ ประเทศบรูไน ภายใต้กรอบ ADMM Plus ทำให้การประสานกันภายใต้ศูนย์ฯ มีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังมี

ปัญหาในเรื่องของความเข้าใจแนวทางปฏิบัติอยู่ เนื่องจากการหมุนเวียนของกำลังพลที่เข้ามาปฏิบัติงาน ข้อจำกัดของความถี่ในการฝึก

กระทรวงกลาโหม ได้ถอดรหัสโครงสร้างและกลไกของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ เพื่อสร้างความเชื่อมโยงจากแผนมาสู่การปฏิบัติได้อย่างดี รวมทั้งได้มีการฝึก การประสานงาน บูรณาการร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

กองทัพอากาศสามารถสนับสนุนตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ - ๔

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ กำหนดยุทธศาสตร์ครอบคลุมการบริหารจัดการสาธารณภัย ๔ ด้าน คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การบูรณาการการจัดการในภาวะฉุกเฉิน ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน และยุทธศาสตร์ที่ ๔ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงกลาโหมและกองทัพอากาศ

๑. ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

เป็นประเด็นที่ได้เพิ่มเติมขึ้นมา เพื่อให้เข้าใจความเสี่ยง เสริมสร้างศักยภาพในการบริหารและจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย การลงทุนให้มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับมือและฟื้นคืนกลับได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งพัฒนาศักยภาพเพื่อเตรียมพร้อมอย่างมีประสิทธิภาพ และการฟื้นฟูสภาพและซ่อมสร้างให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิมในช่วงการฟื้นฟู ทั้งนี้ประเด็นในยุทธศาสตร์ที่ ๑ ซึ่งกองทัพอากาศสามารถสนับสนุนได้ตั้งแต่เริ่มต้นการบริหารและจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๑.๑ กลยุทธ์ที่ ๑ สร้างระบบการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้มีมาตรฐานเป็นกระบวนการที่ช่วยในการตรวจสอบระดับของความเสี่ยงที่ชุมชนหรือสังคมมีต่อสาธารณภัย โดยนำข้อมูลสภาพพื้นที่มาวิเคราะห์หาปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวกับความล่อแหลม และความเปราะบางที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชุมชนหรือสังคม ซึ่งกระทรวงมหาดไทยและกองทัพอากาศสามารถร่วมมือกัน จัดทำฐานข้อมูลที่เป็นต่อการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยได้^๓ โดยกองทัพอากาศมีความรู้และเชี่ยวชาญระบบข้อมูลภูมิสารสนเทศ (Geographic Information System) การถ่ายภาพทางอากาศ และการจัดทำข้อมูลเชิงพื้นที่ ส่วนกระทรวงมหาดไทย มีฐานข้อมูลสถิติสาธารณภัย ฐานข้อมูลผู้ประสบภัย ฐานข้อมูลเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร ฐานข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ และฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็น ซึ่งในการสำรวจข้อมูลดังกล่าว ต้องเป็นข้อมูลตามข้อเท็จจริง มีความเป็นปัจจุบัน ซึ่งฐานข้อมูลเหล่านี้สามารถเก็บและแสดงในรูปแบบข้อมูลภูมิสารสนเทศและข้อมูลเชิงพื้นที่ สามารถนำมาใช้ในการประเมินความเสี่ยงของพื้นที่ได้เมื่อเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติ หากกระทรวงมหาดไทยและกองทัพอากาศจะขยายความร่วมมือในเรื่องข้างต้นจะเกิดประโยชน์ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

อ ย่ า ง ไ ต้ ผ ล
เป็นรูปธรรม

๑.๒ กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนามาตรการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ได้กำหนดให้มีการฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตอบสนองกับภัยพิบัติในทุกกระดับ และใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติในการเตรียมความพร้อม ที่เน้นช่วงก่อนเกิดภัยเพื่อให้ประชาชนหรือชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีองค์ความรู้ ชีตความสามารถ และทักษะต่าง ๆ พร้อมทั้งจะรับมือกับสาธารณภัย รวมถึงยังเป็นเครื่องมือ และกิจกรรมในการเพิ่มศักยภาพของหน่วยงานและบุคลากร และเป็นการทดสอบการประสานงานและการบูรณาการความร่วมมือ ทำให้ทราบจุดบกพร่องและช่องว่างในการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน นำไปสู่การปรับปรุงแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในทุกกระดับ และกำหนดให้การฝึกปฏิบัติให้เป็นไปตามความเหมาะสม โดยพิจารณาประเภทภัยที่มีความเสี่ยงสูง หรือสภาพพื้นที่ที่เกิดภัยพิบัติ และแผนฯ ได้กำหนดให้มีการฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง ทั้งนี้ กองบัญชาการกองทัพไทย/กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศได้เข้าร่วมการฝึกทั้งในรูปแบบการฝึกแก้ปัญหาในที่บังคับการ และการฝึกภาคสนาม กับกระทรวงมหาดไทยและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติ ทราบถึงขีดความสามารถซึ่งกันและกัน ทบทวนแก้ไข ปัญหาข้อขัดข้องบทรียนที่ได้รับ

ที่ผ่านมาพบว่าการวางแผนการฝึกให้สมจริง สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ต้องการรายละเอียดค่อนข้างมาก แต่มีข้อจำกัดเรื่องกรอบเวลาในการเตรียมการ, งบประมาณ และบุคลากร สนับสนุนการวางแผน จำเป็นที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึก บูรณาการร่วมกันอย่างแน่นแฟ้น ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน ก่อน-ระหว่าง และหลังการฝึก นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการฝึก อาจไม่สามารถเข้าร่วมได้ทุกหน่วยงาน หรือบางหน่วยงานอาจส่งผู้เข้าร่วมที่ไม่ตรงตามหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมทั้งการหมุนเวียนบุคลากร ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการเข้าร่วมตามวงรอบการฝึก ควรมีการวางแผนการฝึกร่วมกันระหว่างหน่วยงานในวงรอบปีงบประมาณ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันในการบริหารจัดการงบประมาณ และบุคลากรที่จะเข้าร่วม หรือสนับสนุนกัน ประเด็นสุดท้ายที่มีความสำคัญ คือ การประเมินผล ซึ่งต้องการบุคลากรและองค์ความรู้ที่มากพอ ในการประเมินผลการฝึกในทุก ๆ ด้าน

๒. ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การบูรณาการการจัดการในภาวะฉุกเฉิน

๒.๑ กลยุทธ์ที่ ๑ การสร้างมาตรฐานการจัดการในภาวะฉุกเฉิน ได้กำหนดโครงสร้างกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และโครงสร้างศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ เพื่อบริหารจัดการสาธารณภัยในภาวะฉุกเฉิน ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑.๑ ผู้บัญชาการ/ผู้อำนวยการ

๒.๑.๒ ศูนย์ข้อมูลประชาสัมพันธ์ร่วม

๒.๑.๓ ที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญ

๒.๑.๔ ศูนย์ประสานการปฏิบัติ

๒.๑.๕ ส่วนปฏิบัติการ

๒.๑.๖ ส่วนอำนวยการ

๒.๑.๗ ส่วนสนับสนุน

ทั้งนี้ ในส่วนกระทรวงกลาโหมและ/หรือกองทัพอากาศ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการในภาวะฉุกเฉิน ภายใต้การควบคุม สั่งการของผู้อำนวยการกระทรวงมหาดไทย โดยสามารถเข้าไปมีส่วนสนับสนุนได้ในส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ส่วนที่ ๓ เป็นที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญ มีหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ ข้อมูลทางวิชาการ ส่วนที่ ๕ ส่วนปฏิบัติการ มีหน้าที่ร่วมปฏิบัติในส่วนของการกำลังพล การเข้าควบคุมสถานการณ์ การรักษาชีวิตและปกป้องทรัพย์สิน การกิจการค้นหาและช่วยชีวิต การอพยพผู้ประสบภัย ส่วนที่ ๖ ส่วนอำนวยการ มีหน้าที่ในการร่วมติดตามสถานการณ์ วิเคราะห์แนวโน้ม สถานการณ์ ประสานข้อมูล และประเมินความต้องการ รวมถึงการวางแผนในการเผชิญเหตุ และส่วนที่ ๗ ส่วนสนับสนุน มีหน้าที่สนับสนุนด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลภูมิสารสนเทศของกระทรวงกลาโหมและกองทัพอากาศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการสาธารณภัย

กองทัพอากาศสามารถสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ โดยปฏิบัติการได้แก่ การกักตุนตรวจและเฝ้าตรวจ การกักค้นหาและช่วยชีวิต การกักการอพยพประชาชน และการส่งกลับสายแพทย์ การกักขนส่งทางอากาศ การกักการควบคุมจราจรทางอากาศ การกักการป้องกันนิวเคลียร์ ชีวะ เคมี นอกจากนี้ กองทัพอากาศยังมีการให้บริการข้อมูลภูมิสารสนเทศเพื่อการบรรเทาสาธารณภัยอันเกิดจากอุทกภัยหรือภัยพิบัติ (ระดับน้ำ) ทั้งนี้กองทัพอากาศสามารถปฏิบัติภารกิจและสนับสนุนข้อมูลได้ก่อน/ขณะ/หลังสาธารณภัย

การปฏิบัติภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในภาวะฉุกเฉิน ต้องการความร่วมมือและศักยภาพของทุกภาคส่วนได้อย่างรวดเร็วทันเวลา การบูรณาการศักยภาพ และการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่มีอุปกรณ์ บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และศักยภาพเฉพาะด้านครอบคลุมการป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติการ โดยทุกส่วนต้องนำขีดความสามารถที่โดดเด่นมาสนับสนุน และเติมเต็มให้เกิดขีดความสามารถสูงสุด นอกจากนี้เมื่อเกิดสถานการณ์การจัดการข้อมูลยังไม่มีประสิทธิภาพ กระทรวงกลาโหมและกองทัพอากาศสามารถสนับสนุนได้ในประเด็นการบูรณาการการจัดการในภาวะฉุกเฉิน ในประเด็นด้านการจัดกำลังพล และหน่วยเข้าร่วมปฏิบัติการ ในยุทธศาสตร์ที่ ๒

๓. ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน

ในประเด็นการฟื้นฟู กองทัพอากาศสนับสนุนได้อย่างไร

กลยุทธ์ที่ ๓ เสริมสร้างแนวทางการฟื้นฟูที่ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) ได้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อการฟื้นฟูที่ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม ประกอบด้วย ๖ แนวทาง ดังนี้

- ๓.๑ การวางแผนและสนับสนุนการฟื้นฟูชุมชนและการพัฒนาศักยภาพ
- ๓.๒ การวางแผนและสนับสนุนการฟื้นฟูบริการด้านสุขภาพ และการบริการสังคม
- ๓.๓ การวางแผนและสนับสนุนการฟื้นฟูที่อยู่อาศัย
- ๓.๔ การวางแผนและสนับสนุนการฟื้นฟูระบบโครงสร้างพื้นฐาน
- ๓.๕ การวางแผนและสนับสนุนการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๓.๖ การวางแผนและสนับสนุนการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจ ทั้งนี้กระทรวงกลาโหม/กองทัพอากาศ สามารถเข้าไปสนับสนุนและมีส่วนร่วมในภารกิจหรือกิจกรรม ต่าง ๆ ได้แก่

๓.๖.๑ การวางแผนและสนับสนุนการฟื้นฟูชุมชนและการพัฒนาศักยภาพ คือ การใช้กำลังพลหน่วยทหารดำเนินการจัดกิจกรรม โครงการ สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อให้ชุมชน ประชาชน มีความพร้อมรับมือ และฟื้นกลับอย่างรวดเร็ว เป็นการดำเนินการฟื้นฟูที่ต่อเนื่องจากการบรรเทาภัยที่เกิดขึ้น

๓.๖.๒ ที่อยู่อาศัยถาวร โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความถาวรยั่งยืน ซึ่งเป็นภารกิจหลังการเกิดสาธารณภัยเพื่อป้องกันและลดผลกระทบต่อสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นอีก ซึ่งกระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพสามารถสนับสนุนได้ในประเด็นการฟื้นฟูได้

๔. ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

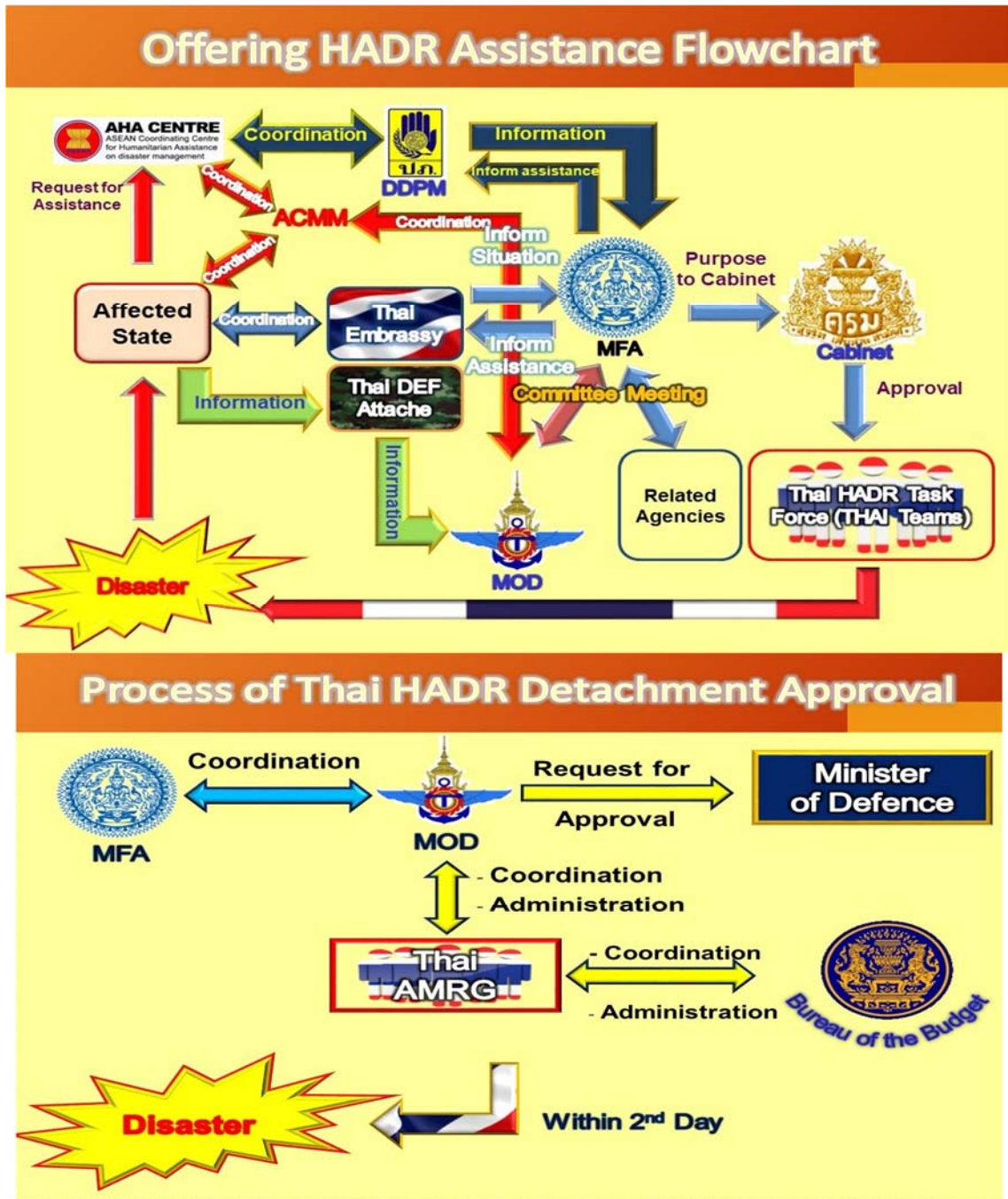
กลยุทธ์ที่ ๑ พัฒนาระบบการประสานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่มีเอกภาพ จัดทำมาตรฐาน แผนปฏิบัติการ คู่มือประชาสัมพันธ์และขั้นตอนการรับ/ส่ง ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมจาก/แก่ต่างประเทศ รวมทั้งจัดการฝึกการรับความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมจากต่างประเทศเป็นประจำอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ด้านความมั่นคง จะต้องบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ เพื่อสร้างเสริมความสงบสุข สันติสุข ความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศไทย ภูมิภาค และโลก อย่างยั่งยืน ดังนั้นประเทศไทยจึงมีความร่วมมือกับมิตรประเทศทั้งพหุภาคีและทวิภาคี ในด้านการสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยประเทศไทยได้เข้าร่วมในองค์กรต่าง ๆ เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย และกรอบการประสานความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

การเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมของชาติโดยเฉพาะความร่วมมือกับสหประชาชาติซึ่งมีหน่วยงาน United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNISDR) และ Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) ประชาคมอาเซียนและความร่วมมือภายใต้กลไกความร่วมมือของอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติซึ่งได้กำหนดกรอบและแผนงานความร่วมมือที่สำคัญ อาทิ Conference of the Parties to the ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response (COP to AADMER) คณะกรรมการอาเซียนด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติ (ASEAN Committee on Disaster Management : ACDM) ศูนย์ประสานงานอาเซียนในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (ASEAN Humanitarian Assistance : AHA Centre) และระบบเตรียมพร้อมเพื่อบรรเทาภัยพิบัติและตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉินของอาเซียน (ASEAN Standby Arrangements for Disaster Relief and Emergency Response : ASEAN SASOP) รวมทั้งความร่วมมือด้านความมั่นคงในกรอบ ASEAN Regional Forum (ARF) เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงที่จะกระทบต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภูมิภาคและพัฒนาไปสู่ ความร่วมมือระหว่างภูมิภาค รวมทั้งสนับสนุนและใช้ประโยชน์จากความร่วมมือภายใต้องค์การภายในภูมิภาค ที่มีผลการดำเนินการในเรื่องนี้ เช่น กองทุน ESCAP Multi Donor Trust Fund for Tsunami, Disaster and Climate Preparedness in Indian Ocean and Southeast Asian Countries ซึ่งไทยเป็นผู้ก่อตั้ง และ ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย (Asian Disaster Preparedness Centre : ADPC) ซึ่งมีสำนักงานตั้งอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเป็นนโยบายด้านการต่างประเทศที่ทำให้ประเทศไทยมีโอกาสเข้าร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยภายใต้กรอบต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศไทย ๔ ด้าน ประกอบด้วย (๑) การประสานงานด้านมนุษยธรรมของประเทศให้มีความเป็นเอกภาพ (๒) การปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมของประเทศเป็นไปตามมาตรฐานของโลก (๓) การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศบนฐานความรู้ตามหลักสากล และ (๔) การนำประเทศไทยสู่ระดับแนวหน้าในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

โดย**กรอบเวลา**ในการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนั้น ให้กระทรวงการต่างประเทศ นำเรื่องเสนอสู่การพิจารณาของกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติแล้วให้ประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย) และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศต่อไป ดังแสดง

แผนภาพที่ ๓ - ๑ ข้อมูลจากสำนักนโยบายและแผน กระทรวงกลาโหม

ที่มา : สำนักนโยบายและแผน กระทรวงกลาโหม

ในส่วนของกองบัญชาการกองทัพไทยและเหล่าทัพจะจัดทำบัญชีพร้อมเรียกปฏิบัติงาน (On Call List) ของชุดเฉพาะกิจช่วยเหลือ โดยให้มีการซักซ้อมการปฏิบัติเป็นประจำและเตรียมการด้านเอกสารการเดินทางไปต่างประเทศ เพื่อให้มีความพร้อมปฏิบัติการภารกิจภายใน ๒๔ ชั่วโมง หลังได้รับคำสั่ง

การพัฒนาท่าอากาศยานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กองทัพอากาศ มีหน้าที่ เตรียมท่าอากาศยานให้มีความพร้อมในการปฏิบัติการกิจ เพื่อการป้องกันประเทศ สนับสนุนภารกิจอื่นของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหา จากภัยพิบัติและการช่วยเหลือประชาชน รวมทั้งปฏิบัติการอื่นที่เป็นการปฏิบัติการทางทหาร นอกเหนือจากสงคราม^๑ ในการเตรียมท่าอากาศยาน กองทัพอากาศต้องมีความพร้อมในการ ปฏิบัติการตลอดเวลา เพื่อเตรียมพร้อมรองรับสถานการณ์ความขัดแย้งและจำเป็นต้องใช้ท่าอากาศยาน โดยในสภาวะที่ไม่มีความขัดแย้ง กองทัพอากาศนำขีดความสามารถ ยุทธโปกรณ์ มาช่วยเหลือประชาชนในยามที่ประเทศที่เกิดภัยพิบัติ ภัยธรรมชาติ ได้แก่ ภารกิจการปฏิบัติการ เพื่อบรรเทาสาธารณภัย ภารกิจควบคุมไฟฟ้า/อุทกภัย

การจัดหายุทธโปกรณ์ตามสมุดปกขาวกองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๖๓ ซึ่งกำหนดแนวทางการพัฒนาและความต้องการยุทธโปกรณ์หลักของกองทัพอากาศระยะปานกลางในอีก ๑๐ ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์ ทอ.๒๐ ปี โดยจะมุ่งเน้นการพัฒนาขีดความสามารถใน ๓ มิติสำคัญ ประกอบด้วย มิติทางอากาศ (Air Domain) มิติไซเบอร์ (Cyber Domain) และมิติอวกาศ (Space Domain)

๑. คุณลักษณะท่าอากาศยานสามารถสนับสนุนภารกิจการปฏิบัติการ เพื่อบรรเทาสาธารณภัยได้เป็นอย่างดี

คุณลักษณะท่าอากาศยาน **ความเร็ว (Speed)** ท่าอากาศยานสามารถเคลื่อนที่ได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่มีอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งทางบกและทางทะเล คุณลักษณะเฉพาะตัวของท่าอากาศยานที่สามารถตอบสนองภารกิจได้อย่างรวดเร็ว **พิสัย (Range)** ท่าอากาศยานสามารถปฏิบัติการได้ตลอดเวลาในทุกหนทุกแห่งในระยะทางที่ไกล และครอบคลุมได้ทุกพื้นที่ โดยไม่มีสิ่งกีดขวางทางธรรมชาติ **ความอ่อนตัว (Flexibility)** ท่าอากาศยานสามารถปฏิบัติตามภารกิจได้หลายประการ โดยมีความอ่อนตัวในการปฏิบัติเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญ สามารถรวมท่าอากาศยานได้ทุกหนทุกแห่งอย่างรวดเร็ว และ**ความแม่นยำ (Precision)** การเข้าถึงพื้นที่เป้าหมาย/ชี้ตำแหน่งได้อย่างแม่นยำทั้งกลางวันและกลางคืน นอกจากนี้ท่าอากาศยานมีขีดความสามารถ การตรวจการณ์ (Observation) อากาศยานสามารถบรรจุผู้ตรวจการณ์ ด้วยสายตาหรือติดตั้งอุปกรณ์ถ่ายภาพ ด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ เพื่อตรวจการณ์เหนือพื้นดิน/น้ำได้อย่างกว้างขวาง ในเวลารวดเร็วทั้งยามสงบและยามสงคราม จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเฝ้าตรวจและรวบรวมข่าวสาร

หลักพื้นฐานในการใช้ท่าอากาศยาน **รวมการควบคุมและแยกการปฏิบัติ** ท่าอากาศยานมีราคาสูง มีจำนวนจำกัด จึงต้องมีการจัดลำดับความเร่งด่วนในการปฏิบัติ รวมการควบคุม

เพื่อให้การจัดความสำคัญ ความเร่งด่วน กำหนดแนวทาง จากนั้นจึงแยกการปฏิบัติด้วยการมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบ ตอบสนองสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และความอ่อนตัวในทางยุทธวิธี ด้วยความอ่อนตัวและความสามารถรอบตัว ทำให้กำลังทางอากาศสามารถที่จะรวมกำลังและดำเนินกลยุทธ์ได้ในขณะเดียวกัน แม้ว่าเป้าหมายจะไกลและยากต่อการเข้าถึง ความต่อเนื่องในการปฏิบัติส่งผลให้กำลังทางอากาศสามารถปฏิบัติการในพื้นที่เป้าหมายได้ต่อเนื่อง ในห้วงเวลาที่ต้องการ **การฝึกกำลังทางอากาศและการข่าวสาร** มีจำเป็น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และขีดความสามารถของกำลังทางอากาศที่มีอยู่อย่างจำกัด

ด้วยคุณลักษณะกำลังทางอากาศ และหลักพื้นฐานในการใช้กำลังทางอากาศ สามารถตอบสนองภารกิจการปฏิบัติการเพื่อบรรเทาสาธารณภัยได้เป็นอย่างดี แต่กำลังทางอากาศนั้นมีข้อจำกัดในเรื่องห้วงเวลาในพื้นที่เป้าหมาย และจำนวน/น้ำหนักการบรรทุก ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการภารกิจการปฏิบัติการเพื่อบรรเทาสาธารณภัยบ้าง ดังนั้นจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทราบคุณลักษณะ หลักพื้นฐาน ขีดความสามารถ โดยนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์/ประสิทธิภาพสูงสุด

๒. กองทัพอากาศมีขีดความสามารถในการสนับสนุนภารกิจการปฏิบัติการเพื่อบรรเทาสาธารณภัยในปัจจุบัน

๒.๑ ภารกิจการลำเลียงทางอากาศ ประกอบด้วย

๒.๑.๑ การส่งกลับสายแพทย์โดยใช้เครื่องบิน C-130H ติดตั้งอุปกรณ์การขนส่งสายแพทย์รวมทั้งเฮลิคอปเตอร์ แบบ EC725 และ Bell 412

๒.๑.๒ การขนส่งทางอากาศเพื่อช่วยเหลือประชาชนและการพัฒนาประเทศ ได้แก่ เครื่องบิน C-130H, A319, A320, A340 และ B737-800 ตลอดจนเฮลิคอปเตอร์ แบบ EC725 และ Bell 412 โดยติดตั้งอุปกรณ์การลำเลียงทางอากาศ และอุปกรณ์ Air Delivery System (ADS)

๒.๒ ภารกิจการค้นหาและช่วยชีวิต ได้แก่ เฮลิคอปเตอร์ แบบ EC725, Bell 412 และ UH-1H

๒.๓ ภารกิจการปฏิบัติกิจเฉพาะพิเศษ ประกอบด้วย การปฏิบัติการฝนหลวง การควบคุมไฟฟ้า (การสร้างแนวกันไฟและการค้นหาจุดความร้อน) การโปรยน้ำสลายหมอกควัน การยับยั้งพายุลูกเห็บ การติดตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องบิน AU-23, BT-67 Alpha-Jet และ C-130H ติดตั้งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

๒.๔ ภารกิจการข่าวกรอง การเฝ้าตรวจ และการลาดตระเวน กองทัพอากาศมีเครื่องบินและอุปกรณ์ที่หลากหลาย ทั้งอากาศยาน อากาศยานไร้คนขับ ดาวเทียม และระบบข่าวกรองไซเบอร์ สามารถสนับสนุนข้อมูลแบบ Real time, Near Real Time และแบบเป็นห้วงเวลาได้แก่

๒.๔.๑ เครื่องบินที่ปฏิบัติการกิจลาดตระเวนทางอากาศ ประกอบด้วย AU-23, DA-42 MPP และ SAAB-340 E/C

๒.๔.๒ อากาศยานไร้คนขับ ได้แก่ Aerostar, U1 และ Dominator

๒.๔.๓ กล้องลาดตระเวนและถ่ายภาพทางอากาศ ประกอบด้วย A3, A3 Edge, CA-295, Ultra CAM, MX15i, Star Safire III, LiDAR, Star Safire 380HD, LDH, QUAD1 และ TR-Stamp

๒.๔.๔ ดาวเทียมถ่ายภาพ ได้แก่ NAPA-1 และ NAPA-2

๓. กองทัพอากาศมีขีดความสามารถในการสนับสนุนภารกิจการปฏิบัติการเพื่อบรรเทาสาธารณภัยใน ๑๐ ปีข้างหน้า

กองทัพอากาศกำหนดแนวทางการจัดหายุทโธปกรณ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ยุทธศาสตร์ชาติ และทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยมีขีดความสามารถที่ต้องการในส่วนที่เกี่ยวข้องการบรรเทาสาธารณภัย ตามแผนความต้องการระยะปานกลางดังนี้

๓.๑ โครงการจัดหาระบบสำรวจภูมิประเทศด้านความมั่นคง เพิ่มขีดความสามารถภารกิจการลาดตระเวนทางอากาศให้ข้อมูลภาพพิกัดภูมิศาสตร์แนวระนาบ (Latitude and Longitude) และให้ข้อมูลค่าความสูงพื้นผิวภูมิประเทศ (Digital Surface Model : DSM) สามารถจัดทำแผนที่และจัดทำข้อมูลที่จะต้องใช้ชั้นความสูงเพื่อการบรรเทาสาธารณภัย โครงการพร้อมปฏิบัติการกิจใน ๕ ปีข้างหน้า

๓.๒ โครงการพัฒนาการปฏิบัติการในห้วงอวกาศ เพิ่มขีดความสามารถภารกิจการสังเกตการณ์ห้วงอวกาศ การตรวจการณ์จากอวกาศ และการสื่อสารและโทรคมนาคมด้วยระบบดาวเทียม โครงการพร้อมปฏิบัติการกิจใน ๕-๑๐ ปีข้างหน้า

๓.๓ โครงการผลิตอากาศยานไร้คนบินของกองทัพอากาศ เพิ่มขีดความสามารถภารกิจการลาด-ตระเวนทางอากาศ อุปกรณ์ถ่ายภาพแบบ Electro-Optical (EO)/ Infra-Red (IR)/ Laser range finder (LRF) โครงการพร้อมปฏิบัติการกิจใน ๕ ปีข้างหน้า

๓.๔ โครงการจัดหาเครื่องบินลำเลียงทดแทน เพิ่มขีดความสามารถภารกิจลำเลียงทางอากาศยุทธวิธีสนับสนุนการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงคราม (MOOTW) รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชน โครงการพร้อมปฏิบัติการกิจใน ๕-๑๐ ปีข้างหน้า

๓.๕ โครงการจัดหาเฮลิคอปเตอร์ขนาดกลางสำหรับค้นหาและช่วยชีวิตทั้งในพื้นที่การรบและมีใช้การรบ เพิ่มขีดความสามารถภารกิจค้นหาและช่วยชีวิต โครงการพร้อมปฏิบัติการกิจใน ๕ ปีข้างหน้า

๓.๖ โครงการจัดหาเครื่องบินลำเลียงขนาดกลางทดแทน เพิ่มขีดความสามารถภารกิจการลำเลียงสนับสนุนความมั่นคงรวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือประชาชนโดยตรง ได้แก่

การทำฝนหลวง การขนส่งทางอากาศ หรือการบรรเทาสาธารณภัย โครงการร่วมปฏิบัติภารกิจใน ๑๐ ปีข้างหน้า

๔. ข้อขัดข้องแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศและการปฏิบัติภารกิจ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๔.๑ แผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ (๒๙ ก.ย.๖๓) มีวัตถุประสงค์เพื่อ บริหารทรัพยากรกองทัพอากาศทั้งหมดและใช้กำลังพลในการปฏิบัติงานเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน และลดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ตั้งแต่ระยะแรกของการเกิดภัยพิบัติ โดยความริเริ่มของ ทอ.เอง หรือร่วมกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ตามที่ได้รับ การประสาน โดยไม่กระทบกับการปฏิบัติภารกิจทางยุทธการ โดยใช้ขีดความสามารถของกำลัง กองทัพอากาศปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ และมีความปลอดภัยภายใต้ขอบเขตของกฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

๔.๒ แผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ มิได้กล่าวถึงการปรับแนวคิดในการปฏิบัติเป็น “การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย” แต่ยังคงเป็น “การจัดการสาธารณภัย” โดยใช้ กำลังพลและทรัพยากรทั้งหมดกองทัพอากาศ ถึงแม้จะกำหนดการบังคับบัญชา หน้าที่/กรอบการ ปฏิบัติของหน่วยงานรองรับ การติดต่อสื่อสารอย่างละเอียด ซึ่งสามารถตอบสนองยุทธศาสตร์ที่ ๒-๓ ของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ได้ในระดับหนึ่ง แต่ความสำคัญของ แผนสมควรสร้างความเข้าใจให้กับหน่วยในกองทัพอากาศ คือยุทธศาสตร์ที่ ๑ ซึ่งกองทัพอากาศ สามารถนำขีดความสามารถที่มีอยู่และจะจัดหาในอนาคต สนับสนุนได้เป็นอย่างดี

การปฏิบัติภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพอากาศในภาพรวม ระดับประเทศ ซึ่งหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน จำเป็นต้องบูรณาการ การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ โดยทุกส่วนต้องนำขีดความสามารถที่โดดเด่นมาสนับสนุน และเติมเต็ม ให้เกิดขีดความสามารถสูงสุด ทั้งนี้ การประสานงานและสร้างความเข้าใจระหว่างกองทัพอากาศ และภาคส่วนต่าง ๆ สามารถผลักดันได้จากภารกิจเชิงบูรณาการตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประจำปีหรือการฝึกอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งจะลดความสับสน ลดความ ซ้ำซ้อน ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น ทำให้สามารถช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างทันที การเข้าร่วมการฝึก ของกองทัพอากาศจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในแต่ละระดับรับทราบขีดความสามารถและคุณลักษณะของกำลังทางอากาศ และสามารถประยุกต์ใช้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนกำลังพลทหารอากาศที่เข้าร่วมสมควรหมุนเวียนให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งนี้ สมควรเข้าร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดปัญหาการฝึก ซึ่งจะผลักดัน ให้กองทัพอากาศแสดงบทบาทและขีดความสามารถตามที่ต้องการ การแก้ปัญหานั้นจะเป็นบทบาท

ที่หน่วยและกำลังพลแสดงความร่วมมือ และส่วนที่สำคัญอีกชั้นตอนหนึ่งคือการประเมินผล ซึ่งเป็นตัวชี้วัดได้ว่าการฝึกจะพัฒนาไปในแนวทางใด “Train as you fight, fight as you train”

กองทัพอากาศจัดหาอากาศยาน ยุทโธปกรณ์เพื่อการป้องกันประเทศ ใช้อากาศยาน ยุทโธปกรณ์เหล่านี้ช่วยเหลือประชาชน และบรรเทาสาธารณภัยเมื่อเกิดภัยพิบัติ อย่างไรก็ตามอุปกรณ์บางประเภท ซึ่งไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการป้องกันประเทศนั้น กองทัพอากาศอาจมิได้บรรจุอยู่ในแผนการจัดซื้อ ได้แก่ อุปกรณ์บรรทุกน้ำ (Helicopter Water Bucket) สำหรับเฮลิคอปเตอร์เพื่อช่วยในการดับไฟป่าในพื้นที่ที่เป็นที่ราบสูง ชีตความสามารถเหล่านี้ หากมีความจำเป็นสามารถติดตั้งกับอากาศยานกองทัพอากาศได้ สมควรขยายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการจัดหา อุปกรณ์ การฝึกซ้อมร่วมกัน และการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติร่วมกัน เป็นต้น

๕. การฝึกซ้อมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในระดับกองทัพอากาศอาเซียน

กองทัพอากาศ ริเริ่ม ผลักดัน และร่วมจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติในอาเซียน (ASEAN HADR Standard Operating Procedure) ของกองทัพอากาศอาเซียนในปี ๖๐ นอกจากนี้กองทัพอากาศจะเสนอขอเป็นเจ้าของภาพการฝึก ASEAN HADR Exercise สำหรับกองทัพอากาศมิตรประเทศอาเซียน ในปี ๖๘ เพื่อทดสอบมาตรฐานการปฏิบัติงานฯ ให้เกิดความเข้าใจกับกำลังพลกองทัพอากาศอาเซียน และนำข้อขัดข้องมาปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงานฯ ต่อไป ทั้งนี้ปัญหาฝึกจะมุ่งเน้นการฝึกกำลังและตอบสนองต่อภัยพิบัติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภัยพิบัติจากธรรมชาติหรือโรคระบาดใหม่ ก่อให้เกิดมิตรภาพที่แน่นแฟ้น และความเป็นหนึ่งเดียวกันของกองทัพอากาศอาเซียน โดยรูปแบบการฝึก ประกอบด้วย การฝึกแก้ปัญหาในที่บังคับการในภารกิจ ศูนย์ประสานงานทางอากาศ (Air Coordination Center) และการฝึกภาคสนามในภารกิจการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยทางอากาศ (MEDEVAC) การลาดตระเวนทางอากาศ (ISR) การค้นหาและช่วยชีวิต (Search and Rescue) และการลำเลียงทางอากาศ (Airlift)

แผนภาพที่ ๓ - ๒ การดำเนินการพัฒนาการฝึกพร้อม/ผสม ทอ.

การฝึกซ้อมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในระดับกองทัพอากาศอาเซียน ปัจจุบันยังพัฒนาการฝึกพร้อม/ผสม ทอ.
โดย ทอ.วางแผนการฝึกปฏิบัติในช่วงปี 68 โดยมีห้วงเวลาการวางแผน ดังแสดง

การดำเนินการพัฒนาการฝึกพร้อม/ผสม ทอ.

ปี	65	66	67	68
แผนงาน	<ul style="list-style-type: none"> • นำเสนอแนวทางการฝึกให้ ทอ.อาเซียน • - ม.ย. - ก.ค.๖๕ คณท.เตรียมการฝึกพร้อม/ผสม ทอ.อาเซียน นำเสนอความพร้อมการฝึกฯ และ ขออนุมัติ คณท.อาเซียน ทอ. 	<ul style="list-style-type: none"> • ติดตามตอบรับจาก ทอ.อาเซียน • ประชุมกรอบการฝึกในส่วน ทอ. • ตรวจสอบความพร้อมการฝึกในส่วน ทอ. • ขออนุมัติรหัสการฝึก • ขออนุมัติ งบประมาณ • ฝึก HADR ทอ.ฝ่ายไทย 	<ul style="list-style-type: none"> • ประชุมกรอบการฝึก ทอ.อาเซียน • ประชุม IPC/MPC • เตรียมการฝึกพร้อม/ผสม ทอ.อาเซียน 	<ul style="list-style-type: none"> • ประชุม FPC • TTX/FTX • ฝึกพร้อม/ผสม ทอ.อาเซียน

ที่มา : ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ

บทที่ ๔

แนวทางการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศในภารกิจด้านสาธารณสุข ในปัจจุบันและอนาคต

การปรับปรุงแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ ปี ๖๓

ประการแรกและสำคัญที่สุด การจะนำมาซึ่งความสำเร็จในการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศในภารกิจด้านสาธารณสุขให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ คือ การปรับปรุงแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ ปี ๖๓ ให้สอดคล้องแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๕๘ แผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพไทย ๒๕๖๐ ปรับแนวความคิดจาก “การจัดการสาธารณสุข” เป็น “การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุข” นำแนวคิดเรื่องความเสี่ยงมาเป็นปัจจัยหลักในการจัดการสาธารณสุขจากเชิงรุกไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืน เป้าหมาย คือ กองทัพอากาศใช้ศักยภาพและขีดความสามารถที่มีในการสนับสนุน การสร้างความร่วมมือ การใช้และแบ่งปันข้อมูลในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ สามารถคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินได้อย่างทันทั่วทั้งนี้ การประยุกต์ใช้ทรัพยากรกองทัพอากาศต้องไม่ส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการป้องกันประเทศ หากแต่จะเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

แผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ ปี ๖๓ เป็นแผนเชิงรับมุ่งเน้นการจัดการสาธารณสุข ซึ่งรองรับยุทธศาสตร์ที่ ๒ การบูรณาการการจัดการในภาวะฉุกเฉิน ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การเพิ่มประสิทธิภาพ การฟื้นฟูอย่างยั่งยืน ของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ แล้ว แต่ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุข และยุทธศาสตร์ที่ ๔ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขนั้น ยังไม่ได้กล่าวถึงอย่างชัดเจนสมควรปรับปรุงเนื้อหาให้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ทั้ง ๔ อย่างไรก็ตามแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ ปี ๖๓ กล่าวถึงการประสานงาน และดำเนินงานของจิตอาสาพระราชทานตามที่ได้รับ การประสานจากหน่วยเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง จำเป็นต้องคงไว้เพื่อตอบสนอง การดำเนินงานของจิตอาสาพระราชทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดเด่นของแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ ปี ๖๓ คือ การใช้กำลังของ ผู้อำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ/ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการกองทัพอากาศ

ผ่าน ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพอากาศ มีความชัดเจนในการปฏิบัติ การบังคับบัญชา ช่องทางสื่อสาร ทำให้ปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพ ตอบสนองได้อย่างรวดเร็ว โดยกองทัพอากาศจะส่งกำลังพลเข้าร่วมตามโครงสร้างกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และโครงสร้างศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ ทั้งในระดับต่าง ๆ ได้แก่ (๑) ส่วนของเป็นที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญ มีหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ ข้อมูลทางวิชาการ (๒) ส่วนอำนวยการ มีหน้าที่ในการร่วมติดตามสถานการณ์ วิเคราะห์แนวโน้ม สถานการณ์ ประสานข้อมูล และประเมินความต้องการ รวมถึงการวางแผนในการเผชิญเหตุ (๓) ส่วนปฏิบัติการ มีหน้าที่ร่วมปฏิบัติในส่วนของกำลังพล การเข้าควบคุมสถานการณ์ การรักษาชีวิตและปกป้องทรัพย์สิน ภารกิจการค้นหาและช่วยชีวิต การอพยพผู้ประสบภัย และ (๔) ส่วนสนับสนุน มีหน้าที่สนับสนุนด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลภูมิสารสนเทศของกองทัพอากาศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการสาธารณภัย

ขีดความสามารถกำลังทางอากาศในการสนับสนุนแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

กลยุทธ์ที่ ๑ สร้างระบบการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้มีมาตรฐาน

กระทรวงมหาดไทย มีฐานข้อมูลสถิติสาธารณภัย ฐานข้อมูลผู้ประสบภัย ฐานข้อมูลเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร ฐานข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ และฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นเหล่านี้ หากดำเนินการจัดเก็บด้วยระบบข้อมูลภูมิสารสนเทศ (Geographic Information System) เป็นชั้นข้อมูล (Layer) ซึ่งสามารถนำมาแสดงเพื่อการบริหารจัดการข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันกองทัพอากาศมีขีดความสามารถการข่าวกรอง การเฝ้าตรวจและการลาดตระเวน รวมทั้ง ระบบข้อมูลภูมิสารสนเทศ (Geographic Information System) ในการสนับสนุนกลยุทธ์ที่ ๑ ได้เป็นอย่างดี และในอนาคต ๕-๑๐ ปีข้างหน้า ขีดความสามารถเหล่านี้ยังคงพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามด้วยฐานข้อมูลของกระทรวงมหาดไทยที่มีรายละเอียดมากและหลากหลายการดำเนินการในส่วนนี้ กระทรวงมหาดไทย กองทัพอากาศ และภาคส่วนอื่นๆ สมควรกำหนดกลไกในการบูรณาการความร่วมมือและทรัพยากรของแต่ละฝ่ายเพื่อผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การบูรณาการการจัดการในภาวะฉุกเฉิน

กลยุทธ์ที่ ๑ การสร้างมาตรฐานการจัดการในภาวะฉุกเฉิน

กองทัพอากาศสามารถสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ โดยปฏิบัติภารกิจสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ภารกิจลาดตระเวนและเฝ้าตรวจ ภารกิจค้นหาและช่วยชีวิต ภารกิจการอพยพประชาชนและการส่งกลับสายแพทย์ ภารกิจขนส่งทางอากาศ ภารกิจการควบคุมจราจรทางอากาศ ตลอดจนภารกิจการป้องกันนิวเคลียร์ ชีวะ เคมี นอกจากนี้ กองทัพอากาศยังมีการ

ให้บริการข้อมูลภูมิสารสนเทศ เพื่อการบรรเทาสาธารณภัยอันเกิดจากอุทกภัยหรือภัยพิบัติ (การตรวจสอบระดับน้ำ) ทั้งนี้ กองทัพอากาศสามารถปฏิบัติภารกิจและสนับสนุนข้อมูลในการจัดการ ในภาวะฉุกเฉินได้ก่อน/ขณะ/หลังการเกิดสาธารณภัย

ภารกิจลาดตระเวนทางอากาศ (โครงการจัดหาระบบสำรวจภูมิประเทศด้านความมั่นคง, โครงการพัฒนาการปฏิบัติการในห้วงอวกาศ,โครงการผลิตอากาศยานไร้คนบินของกองทัพอากาศ) เพื่อให้ได้ภาพถ่าย หรือ Video Down Link แบบ Real time, Near Real Time นั้น ชี้ความสามารถดังกล่าวเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสนับสนุนการจัดการในภาวะฉุกเฉิน และสามารถพัฒนาขีดความสามารถอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน ภารกิจการค้นหาและช่วยชีวิต กองทัพอากาศ มีเฮลิคอปเตอร์ขนาดกลาง (โครงการจัดหาเฮลิคอปเตอร์ขนาดกลางสำหรับค้นหาและช่วยชีวิต) ที่มีจำนวนพอเพียงและขีดความสามารถจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในอีก ๕ ปีข้างหน้า สำหรับภารกิจการปฏิบัติกิจเฉพาะพิเศษ การค้นหาจุดความร้อน ชี้ขีดความสามารถนี้ยังสามารถประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมตามสถานการณ์ ภารกิจการสร้างแนวกันไฟและการโปรยน้ำสลายหมอกควัน (โครงการจัดหาเครื่องบินลำเลียงทดแทน) แม้จะมีข้อจำกัดอยู่บ้าง แต่อยู่ระหว่างการพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำที่สุด ภารกิจการอพยพประชาชนและการส่งกลับสายแพทย์/ภารกิจขนส่งทางอากาศ (โครงการจัดหาเครื่องบินลำเลียงทดแทน) ชี้ขีดความสามารถนี้ กองทัพอากาศสามารถดำรงภารกิจได้ตามมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

การขอรับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดหาอุปกรณ์ติดตั้งกับอากาศยานของ กองทัพอากาศ

กองทัพอากาศจัดหาอากาศยาน ยุทโธปกรณ์ ภายใต้การจัดทำงบประมาณกระทรวงกลาโหม อนึ่ง อากาศยานและยุทโธปกรณ์ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อใช้ในภารกิจเพื่อการป้องกันประเทศ ทั้งนี้ เมื่อเกิดภัยพิบัติจึงสามารถประยุกต์ใช้อากาศยานและยุทโธปกรณ์ดังกล่าวในการช่วยเหลือประชาชนและบรรเทาสาธารณภัย อย่างไรก็ตามด้วยงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงอาจมิได้จัดหาอุปกรณ์ ซึ่งมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการป้องกันประเทศได้มากนัก เช่น อุปกรณ์บรรทุกน้ำ (Helicopter Water Bucket) สำหรับเฮลิคอปเตอร์เพื่อช่วยในการดับไฟป่าในพื้นที่ที่เป็นที่ราบสูง ในขณะที่หลายประเทศใช้อุปกรณ์บรรทุกน้ำอย่างแพร่หลาย แต่กองทัพอากาศยังไม่มี นอกจากนี้ กองทัพอากาศอาจพิจารณาจัดหาและติดตั้งกล้องที่เหมาะสมกับการบรรเทาสาธารณภัยและสามารถถ่ายทอดสัญญาณต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนการบริหารจัดการสถานการณ์ได้ทันถ่วงที

ขีดความสามารถด้านการบรรเทาสาธารณภัย หากมีความจำเป็นสามารถติดตั้งอุปกรณ์พิเศษบนอากาศยานกองทัพอากาศได้ตามมาตรฐานสากลเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ สมควรที่

กระทรวงมหาดไทยจะหารือกับกองทัพอากาศร่วมกันวิเคราะห์และพิจารณาแนวทางในการขยายความร่วมมือ รวมทั้งจัดทำงบประมาณร่วมกันหรืองบประมาณเชิงบูรณาการของรัฐบาล มากกว่าจัดทำตามโครงการของส่วนราชการใดราชการหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ขาดความคุ้มค่า

ความพร้อมปฏิบัติการของกองทัพอากาศในการบรรเทาสาธารณภัย

กองทัพอากาศกำหนดภารกิจและกิจเฉพาะของฝูงบิน เพื่อกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในการเตรียมกำลังให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยต้องสามารถรองรับการปฏิบัติการรบและมีใช้การรบได้อย่างเหมาะสมกับขีดความสามารถของอากาศยานและยุทโธปกรณ์ โดยกองทัพอากาศต้องกำหนดกรอบมาตรฐานและสัดส่วนการฝึกบินให้ฝูงบินวางแผนและจัดการฝึกบิน เพื่อดำรงสมรรถภาพความพร้อมรบของนักบินอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับภารกิจหลัก/รอง ของแต่ละฝูงบิน

การจัดทำระเบียบปฏิบัติประจำการฝึกอบรมนักบิน กิจเฉพาะการลาดตระเวนทางอากาศ การเฝ้าตรวจทางอากาศ การลำเลียงทางอากาศ การส่งกลับสายแพทย์ การบินค้นหาและช่วยชีวิตในพื้นที่ที่ไม่ใช่การรบ การบินควบคุมไฟฟ้า และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย นั้น ก่อนปี ๖๔ กำหนดไว้เพียงตามความเหมาะสม ในปัจจุบันกองทัพอากาศได้จัดทำคำสั่งกำหนดกรอบมาตรฐานและสัดส่วนการฝึกบินให้มีเที่ยวบินบังคับในกิจที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้กองทัพอากาศมีความพร้อมปฏิบัติการภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างเป็นรูปธรรมเรียบร้อยแล้ว ซึ่งจะทำให้กองทัพอากาศมีความพร้อมปฏิบัติการภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยด้วย

การฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

การปฏิบัติการภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพอากาศในภาพรวมระดับประเทศ จำเป็นต้องบูรณาการการปฏิบัติงานจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้การปฏิบัติไร้รอยต่อ คือ การฝึกซ้อมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกคนเข้าใจบทบาท หน้าที่ และการปฏิบัติที่มีความมุ่งหมายเดียวกัน อีกทั้งยังสามารถนำข้อขัดข้องที่ได้จากการประเมินผลการฝึกมาปรับแผนการปฏิบัติในครั้งต่อ ๆ ไปได้อย่างเป็นระบบ

กระบวนการฝึกมีความจำเป็นตั้งแต่การกำหนดปัญหาฝึกซึ่งต้องผลักดันให้กองทัพอากาศแสดงบทบาทและขีดความสามารถตามศักยภาพและขีดความสามารถ เพื่อให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนรับรู้และเข้าใจในวิธีการปฏิบัติการของกองทัพอากาศ อื่นๆ ในระหว่างการฝึกร่วมกันทุกภาคส่วนต่าง ๆ และกำลังพลกองทัพอากาศ จะมีโอกาสในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ และแก้ปัญหาตามปัญหาฝึกที่ได้ออกแบบไว้แล้ว ท้ายที่สุดการประเมินผลจะเป็นตัวชี้วัดที่บ่งชี้ว่า การฝึกควรจะพัฒนาไปอย่างไรและแนวทางใด อื่นๆ การฝึกที่

ผ่านมาหน่วยส่งกำลังพลที่ไม่มีประสบการณ์เข้าฝึก หรือหมุนเวียนหน่วยงานฝึกทำให้ขาดความพร้อมในการปฏิบัติ หากมีงบประมาณเพียงพอ สมควรแยกการฝึกออกเป็นพื้นที่/ภาค แล้วนำมาประกอบเป็นภาพใหญ่ทั้งประเทศ

ความร่วมมือระหว่างกองทัพบกและกระทรวงมหาดไทย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยต้องการมีขีดความสามารถในการปฏิบัติภารกิจค้นหาและช่วยชีวิต หรือการดับไฟด้วยสารเคมีจากเฮลิคอปเตอร์ แต่ด้วยข้อจำกัดในการฝึกนักบิน รวมทั้งการส่งกำลังและซ่อมบำรุงเฮลิคอปเตอร์ จึงได้จัดหาเฮลิคอปเตอร์ KA-32 จำนวน ๒ เครื่อง เข้าประจำการที่กองพันบินที่ ๔๑ กรมบินศูนย์การบินทหารบก จังหวัดลพบุรี เมื่อปี ๖๒ โดย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้จัดทำข้อตกลงร่วมกับกองทัพบก เกี่ยวกับการฝึก/ใช้นักบินและเจ้าหน้าที่ประจำอากาศยาน ของทั้งสองหน่วยงาน การใช้ทรัพยากร สถานที่ในการปรนนิบัติบำรุงและเก็บรักษาอากาศยาน การส่งใช้อากาศยาน (อำนาจอธิปไตยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยประสานไปยังกรมขนส่งทหารบก) ทั้งนี้เหล่าทัพอื่นยังไม่มีความร่วมมือดังกล่าว ส่วนการขอสนับสนุนอากาศยาน ใช้การประสานเป็นครั้งๆ ตามเหตุผลความจำเป็น และการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการฝึกปฏิบัติร่วมเป็นประจำ ตามห้วงการฝึก อาทิ การฝึกช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากอากาศยานและเรือที่ประสบภัย (SAREX)

ในอนาคตการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด อาจมีนวัตกรรมใหม่มาสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ เช่น โดรนถ่ายภาพ โดรนบินไปช่วยผู้ประสบภัยในน้ำ ซึ่งเมื่ออยู่ในน้ำจะเหมือนกับเรือที่มีใบพัด อุปกรณ์เหล่านี้หากจะนำไปใช้งานจำเป็นต้องมาตรฐานการใช้งานและความปลอดภัย ถ้าหากเป็นอุปกรณ์ที่บินได้ สมควรการบริหารจัดการห้วงอากาศ หรือถ้าอุปกรณ์เหล่านี้ไปใช้งานในน้ำ สมควรการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งกระทรวงมหาดไทยจำเป็นต้องก้าวให้ทันโลก โดยนำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณา กำหนดมาตรฐาน กลไกการปฏิบัติ หรือจัดทำความร่วมมือระหว่างหน่วยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประยุกต์ใช้ตามความเชี่ยวชาญ/ชำนาญของแต่ละหน่วย

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

๑. กองทัพอากาศคือเครื่องมือที่สำคัญในการสนับสนุนการป้องกันบรรเทาสาธารณภัย

ด้วยคุณลักษณะกำลังทางอากาศ กล่าวคือ ความเร็ว (Speed) พิสัย (Range) ความอ่อนตัว (Flexibility) ความแม่นยำ (Precision) และขีดความสามารถการตรวจการณ์ (Observation) และรวบรวมข่าวสาร (แบบ Real time, Near Real Time) เหนือพื้นดิน/น้ำได้อย่างกว้างขวาง ในเวลารวดเร็วทั้งยามสงบและยามสงคราม แต่กำลังทางอากาศนั้น มีข้อจำกัดในเรื่องห้วงเวลาในพื้นที่เป้าหมาย และจำนวน/น้ำหนักการบรรทุก ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยบ้าง ดังนั้นหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าใจหลักพื้นฐานในการใช้กำลังทางอากาศ “รวมการควบคุม และแยกการปฏิบัติ” ทราบคุณลักษณะ และขีดความสามารถกำลังทางอากาศ จะนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์/ประสิทธิภาพสูงสุดได้

๒. กำลังทางอากาศสนับสนุนแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ได้ในอีก ๑๐ ปีข้างหน้า

การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ด้วยการสร้างระบบการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้มีมาตรฐานร่วมกับกระทรวงมหาดไทยที่มีฐานข้อมูลสถิติสาธารณภัย ฐานข้อมูลผู้ประสบภัย ฐานข้อมูลเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร ฐานข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ และฐานข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นเหล่านี้ หากดำเนินการจัดเก็บด้วยระบบข้อมูลภูมิสารสนเทศ (Geographic Information System) เป็นชั้นข้อมูล (Layer) ซึ่งสามารถนำมาแสดงเพื่อการบริหารจัดการข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันกองทัพอากาศมีขีดความสามารถการข่าวกรอง การเฝ้าตรวจ และการลาดตระเวน รวมทั้งระบบข้อมูลภูมิสารสนเทศ (Geographic Information System) ในการสนับสนุนได้เป็นอย่างดี และในอนาคต ๕-๑๐ ปี ข้างหน้าขีดความสามารถเหล่านี้ ยังคงพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามด้วยฐานข้อมูลของกระทรวงมหาดไทยที่มีรายละเอียดมากและหลากหลาย การดำเนินการในส่วนนี้ จำเป็นที่กระทรวงมหาดไทย กองทัพอากาศ และภาคส่วนอื่นๆ สมควรกำหนดกลไกในการบูรณาการความร่วมมือและทรัพยากรของแต่ละฝ่ายเพื่อผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรม

๓. กองทัพอากาศมีความพร้อมปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กองทัพอากาศกำหนดภารกิจและกิจเฉพาะของฝูงบิน เพื่อกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน ในการเตรียมกำลังให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยต้องสามารถรองรับการปฏิบัติการรบ และมีใช้ การรบได้อย่างเหมาะสมกับขีดความสามารถของอากาศยานและยุทโธปกรณ์ โดยกองทัพอากาศต้อง กำหนดกรอบมาตรฐานและสัดส่วนการฝึกบินให้ฝูงบินวางแผนและจัดการฝึกบิน เพื่อดำรงสมรรถภาพ ความพร้อมรบของนักบินอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับภารกิจหลัก/รอง ของแต่ละฝูงบิน โดยในปี ๖๔ กองทัพอากาศได้จัดทำคำสั่งกำหนดกรอบมาตรฐานและสัดส่วนการฝึกบินให้มีเที่ยวบินบังคับในกิจ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้กองทัพอากาศมีความพร้อมปฏิบัติการ ภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างเป็นรูปธรรมเรียบร้อยแล้ว ซึ่งจะทำให้กองทัพอากาศมีความ พร้อมปฏิบัติการภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยด้วย

ข้อเสนอแนะ

๑. ปรับปรุงแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ ปี ๖๓

ให้สอดคล้องแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๕๘ แผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพไทย ๒๕๖๐ ปรับแนวความคิดจาก “การจัดการสาธารณภัย” เป็น “การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย” เพิ่มเติม ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย และยุทธศาสตร์ที่ ๔ การส่งเสริมความร่วมมือ ระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย แต่ยังคงการประสานงาน และดำเนินงาน ของจิตอาสาพระราชทานตามที่ได้รับประสานจากหน่วยเกี่ยวข้อง เพื่อตอบสนองการดำเนินงาน ของจิตอาสาพระราชทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. การขอรับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดหาอุปกรณ์ติดตั้งกับอากาศยานของกองทัพอากาศ

กองทัพอากาศจัดหาอากาศยาน ยุทโธปกรณ์ ภายใต้การจัดทำงบประมาณ กระทรวงกลาโหม เพื่อการป้องกันประเทศ ทั้งนี้ เมื่อเกิดภัยพิบัติจึงสามารถประยุกต์ใช้อากาศยาน และยุทโธปกรณ์ดังกล่าวในการช่วยเหลือประชาชน และบรรเทาสาธารณภัย อย่างไรก็ตามด้วย งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดและความต้องการขีดความสามารถด้านการบรรเทาสาธารณภัย หากมี ความจำเป็นต้องติดตั้งอุปกรณ์พิเศษบนอากาศยานกองทัพอากาศได้ตามมาตรฐานสากลเช่นเดียวกับ ประเทศอื่น ๆ สมควรที่กระทรวงมหาดไทยจะหารือกับกองทัพอากาศร่วมกันวิเคราะห์และพิจารณา แนวทางในการขยายความร่วมมือ รวมทั้งจัดทำงบประมาณร่วมกันหรืองบประมาณเชิงบูรณาการของ รัฐบาล มากกว่าจัดหาตามโครงการของส่วนราชการใดราชการหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ขาดความคุ้มค่า

๓. การฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การปฏิบัติการกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้อย่างไรร่อยต่อ คือ การฝึกซ้อมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกคนเข้าใจบทบาท หน้าที่ และการปฏิบัติที่มีความมุ่งหมายเดียวกัน อีกทั้งยังสามารถนำข้อขัดข้องที่ได้จากการประเมินผลการฝึกมาปรับแผนการปฏิบัติในครั้งต่อ ๆ ไปได้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่

๓.๑ การกำหนดปัญหาฝึก แสดงบทบาทและขีดความสามารถตามศักยภาพ และขีดความสามารถให้ภาคส่วนต่าง ๆ รับรู้และเข้าใจในวิธีการปฏิบัติการของกองทัพอากาศ

๓.๒ การฝึกร่วมกันทุกภาคส่วนเพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์และท้ายที่สุด

๓.๓ การประเมินผลจะเป็นตัวชี้วัดที่บ่งชี้ว่า การฝึกควรจะพัฒนาไปอย่างไร และแนวทางใด หากมีงบประมาณเพียงพอ สมควรแยกการฝึกออกเป็นพื้นที่/ภาค แล้วนำมาประกอบเป็นภาพใหญ่ทั้งประเทศ

๔. การประยุกต์ใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ

ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ในอนาคตอันใกล้ อาจมีนวัตกรรมใหม่ มาสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ เช่น โดรนถ่ายภาพ โดรนบินไปช่วยผู้ประสบภัยในน้ำ ซึ่งเมื่ออยู่ในน้ำจะเหมือนกับเรือที่มีใบพัด อุปกรณ์เหล่านี้หากจะนำไปใช้งานจำเป็นต้องมาตฐานการใช้งานและความปลอดภัย ถ้าหากเป็นอุปกรณ์ที่บินได้ สมควรการบริหารจัดการห้วงอากาศ หรือถ้าอุปกรณ์เหล่านี้ไปใช้งานในน้ำ สมควรการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งกระทรวงมหาดไทยจำเป็นต้องก้าวให้ทันโลก โดยนำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณา กำหนดมาตรฐาน กลไกการปฏิบัติ หรือจัดทำความร่วมมือระหว่างหน่วยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประยุกต์ใช้ตามความเชี่ยวชาญ/ชำนาญของแต่ละหน่วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เอกสารวิจัย

สุพิิจจารณ์ ธรรมวาทะเสรี, พลอากาศตรี. “แนวทางพัฒนาการใช้อากาศยานไร้คนขับช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์

บุญช่วย หอมยามเย็น, รองผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร กระทรวงมหาดไทย. สัมภาษณ์. ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕.
ธีรพงศ์ ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา, พลโท. เจ้ากรมกิจการพลเรือนทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย.
สัมภาษณ์. ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕.

นิรุต รัตนจรรยา, นาวาอากาศเอก. ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผน สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์
กรมยุทธการทหารอากาศ. สัมภาษณ์. ๖ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

สุภชัย อภิบุญญ์, นาวาอากาศเอก. ผู้อำนวยการกองความร่วมมือด้านความมั่นคง สำนักยุทธการและการฝึก
กรมยุทธการทหารอากาศ. สัมภาษณ์. ๖ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

ณัฐ คำอินทร์, นาวาอากาศเอก. ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการพิเศษ สำนักยุทธการและการฝึก
กรมยุทธการทหารอากาศ. สัมภาษณ์. ๖ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

คณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. “แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘”. ๒๕๕๘.

กลาโหม, กระทรวง. “แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๕๘”. ๒๕๕๘.

ยุทธการทหารอากาศ, กรม. “ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) (ฉบับเผยแพร่)”.
๒๕๖๑.

กิจการพลเรือนทหารอากาศ, กรม. “แผนบรรเทาสาธารณภัย กองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๕๖ (ฉบับแก้ไข พ.ศ.๒๕๖๐)”.
๒๕๖๐.

ยุทธการทหารอากาศ, กรม. “สมุดปกขาวกองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๖๓” ๒๕๖๓

ภาคผนวก

ผนวก ก

คำถามสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้วยปัจจุบันการเกิดภัยธรรมชาติมีความถี่เพิ่มขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้น สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินรวมทั้งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการขยายตัวของเมืองเข้าไปยังพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากภัยพิบัติมากขึ้น ทำให้การรับมือกับภัยพิบัติจึงมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น ทั้งนี้กองทัพอากาศใช้กำลังทางอากาศเพื่อปฏิบัติการป้องกันประเทศ และในยามปกติ สามารถนำกำลังทางอากาศสนับสนุนภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนได้

ผู้วิจัยขอรับความอนุเคราะห์สอบถามความคิดเห็นจากท่านเกี่ยวกับแผนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางอากาศของกองทัพอากาศ เพื่อจะศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เชื่อมโยงกับการใช้กำลังทางอากาศมาประยุกต์ใช้ในการกิจด้านสาธารณภัยในปัจจุบันและอนาคต โดยขออนุญาตสอบถาม ดังนี้

(คำถามผู้ทรงคุณวุฒิจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม และ กองบัญชาการทหารสูงสุด)

๑. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับ โครงสร้าง องค์กร และกลไกการจัดการสาธารณภัย ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ รวมถึงประสิทธิภาพการประสานงานและการสนธิกำลังจากส่วนราชการและหน่วยงานต่าง ๆ

๒. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์ทั้ง ๔ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย การบูรณาการการจัดการในภาวะฉุกเฉิน การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยซึ่งกระทรวงกระทรวงมหาดไทยมีความต้องการให้กองทัพอากาศสนับสนุนภารกิจใด ๆ ทั้งก่อน/ขณะ/หลังการเกิดภัยพิบัติ

(คำถามผู้ทรงคุณวุฒิจากกองทัพอากาศ)

๑. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับกำลังทางอากาศที่มีอยู่หรือที่จะจัดหาในอนาคต ตามสมุดปกขาว กองทัพอากาศ ปี ๒๕๖๓ (ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี) นั้น จะมีผลกระทบต่อการสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างไร ภายใต้กรอบเวลาอย่างไร

๒. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับขีดความสามารถของ Air Domain/ Space Domain ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างไร

๓. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับแผนและการปฏิบัติภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพอากาศ รวมทั้งขีดความสามารถกำลังทางอากาศที่มีอยู่เพียงพอต่อการปฏิบัติหรือไม่ การฝึกซ้อมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีข้อขัดข้องหรือไม่

๔. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับความร่วมมือกับมิตรประเทศในการสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทั้งพหุภาคีและทวิภาคี รวมถึงการฝึกซ้อมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในระดับกองทัพอากาศอาเซียน

กราบขอบพระคุณท่านอย่างสูง

น.อ.จุมพล คล้อยภยันต์

รอง ผอ.สบท.สปช.ทอ.

นักศึกษา วปอ.รุ่นที่ ๖๔

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นาวาอากาศเอก จุมพล คล้อยภยันต์
วัน เดือน ปีเกิด	๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๑
การศึกษา	โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๒๘ โรงเรียนนายเรืออากาศ รุ่นที่ ๓๕ โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ รุ่นที่ ๔๘ วิทยาลัยการทัพอากาศ รุ่นที่ ๔๙
ประวัติการทำงานโดยย่อ	นักบินขับไล่เครื่องบินแบบ F-5 A/B, F-5 E, L-39 ZA/ART เสนาธิการการกองบิน ๔๑ รองผู้บังคับการกองบิน ๔๑ ผู้อำนวยการกองฝึกพร้อมและผสม สำนักยุทธการและการฝึก กรมยุทธการทหารอากาศ ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารอากาศ และทำหน้าที่รองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร ประจำสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงนิวเดลี
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองผู้อำนวยการ สำนักบริหารทรัพยากร สำนักงานปลัดบัญชาทหารอากาศ

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การทหาร

เรื่อง แนวคิดการใช้กำลังทางอากาศ เพื่อตอบสนองภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัย
ในปัจจุบันและอนาคต

ผู้วิจัย นาวาอากาศเอก จุมพล คล้อยภยันต์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๔

ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ สำนักบริหารทรัพยากร สำนักงานปลัดบัญชาทหารอากาศ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สาธารณภัยหรือภัยพิบัติ นับว่าเป็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ และเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ที่สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินรวมทั้งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยปัจจุบันผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อน รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการขยายตัวของเมืองเข้าไปยังพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากภัยพิบัติมากขึ้น ทำให้การเกิดภัยธรรมชาติมีความถี่เพิ่มขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้การรับมือกับภัยพิบัติจึงมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น

กองทัพอากาศวางแผนการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางอากาศตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี กำลังทางอากาศที่มีอยู่และจะจัดหาในอนาคต เพื่อให้กองทัพอากาศปฏิบัติภารกิจป้องกันประเทศ ต่อสู้กับภัยคุกคามแบบดั้งเดิม อย่างไรก็ตามกำลังทางอากาศเหล่านี้ในยามปกติ สามารถนำไปใช้สนับสนุนภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนได้

ดังนั้น เพื่อให้กองทัพอากาศสามารถใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด สนับสนุนการปฏิบัติภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนตอบสนองภัยพิบัติที่มีความซับซ้อนในอนาคต จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศที่มีอยู่และจะจัดหาใหม่ตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี เพื่อตอบสนองภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัยในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศ ในภารกิจด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๒. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การพัฒนากำลังทางอากาศตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี

๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้กำลังทางอากาศ ในภารกิจด้านสาธารณสุขในปัจจุบันและอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การวิจัยนี้มีขอบเขตในการศึกษาวิเคราะห์ ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นนายทหารสัญญาบัตรระดับนาวาอากาศเอกหรือเทียบเท่าขึ้นไป ที่เคยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางอากาศและช่วยเหลือสาธารณสุข โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญตลอดการศึกษา ไม่น้อยกว่า ๗ คน

๒. การวิจัยนี้ มุ่งเน้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ และการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางอากาศตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี เพื่อเชื่อมโยง เปรียบเทียบ และนำมาประยุกต์ใช้กับการบรรเทาสาธารณสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร เจ้ากรมกิจการพลเรือนทหาร ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผน สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กรมยุทธการทหารอากาศ และท่านอื่น ๆ

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ แผนบรรเทาสาธารณสุขกระทรวงกลาโหม ๒๕๕๘ แผนบรรเทาสาธารณสุขกองทัพอากาศ ปี ๖๓ ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) และสมุดปกขาวกองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๖๓

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒.๑ ใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในประเด็นคำถามที่สำคัญ ได้แก่

๒.๑.๑ ความต้องการกำลังทางอากาศ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นหรือไม่ บทบาทหน้าที่ของกองทัพอากาศควรมีบทบาทอย่างไร

๒.๑.๒ ภารกิจ การนำกำลังทางอากาศไปใช้ในภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข จะกระทบต่อภารกิจป้องกันประเทศหรือไม่/กำลังทางอากาศประเภทใดหรือกลุ่มใด (Sensor Group, Transport Group, Special Group) ที่สามารถช่วยเหลือการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข และช่วยได้อย่างไรบ้าง

๒.๑.๓ การบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชน ข้อเสนอแนะในการทำงานร่วมกันระหว่างกองทัพอากาศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือประชาชนจากภัยพิบัติต่าง ๆ อย่างไร

๒.๑.๔ ปัจจัยความสำเร็จ ในการนำกำลังทางอากาศไปใช้ในการกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๒.๒ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์

ผลการวิจัย

๑. ภาวะโลกร้อนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศอย่างมาก จะเกิดภัยธรรมชาติที่ส่งผลกระทบรุนแรงและบ่อยขึ้น อีกทั้งแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ มุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย หากกระทรวงมหาดไทยต้องการให้กองทัพอากาศสามารถสนับสนุนการข่าวกรอง และการลาดตระเวน รวมทั้งระบบข้อมูลภูมิสารสนเทศ (Geographic Information System) จำเป็นที่กระทรวงมหาดไทย กองทัพอากาศ และภาคส่วนอื่น ๆ สมควรกำหนดกลไกในการบูรณาการความร่วมมือและใช้ทรัพยากรของแต่ละฝ่ายเพื่อผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรม กล่าวโดยสรุปความต้องการกำลังทางอากาศสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีแนวโน้มสูงขึ้น

๒. กองทัพอากาศมีบทบาทหน้าที่ เตรียมกำลังกองทัพอากาศให้มีความพร้อมในการปฏิบัติภารกิจเพื่อการป้องกันประเทศ สนับสนุนภารกิจอื่นของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชนในยามปกติ โดยไม่กระทบกับการปฏิบัติการทางยุทธการ

๓. ด้วยคุณลักษณะกำลังทางอากาศ กล่าวคือ ความเร็ว (Speed) พิสัย (Range) ความอ่อนตัว (Flexibility) ความแม่นยำ (Precision) และขีดความสามารถการตรวจการณ์ (Observation) และรวบรวมข่าวสาร (แบบ Real time, Near Real Time) เหนือพื้นดิน/น้ำได้อย่างกว้างขวางในเวลารวดเร็วทั้งยามสงบและยามสงคราม แต่กำลังทางอากาศนั้น มีข้อจำกัดในเรื่องห้วงเวลาในพื้นที่เป้าหมาย และจำนวน/น้ำหนักการบรรทุก ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยบ้าง ดังนั้นหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าใจหลักพื้นฐานในการใช้กำลังทางอากาศ “รวมการควบคุมและแยกการปฏิบัติ” ทราบคุณลักษณะ และขีดความสามารถกำลังทางอากาศ จะนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์/ประสิทธิภาพสูงสุด เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้

๔. กำลังทางอากาศที่มีอยู่และโครงการจัดหาในอนาคตจะสนับสนุนภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

๔.๑ การกิจการลำเลียงทางอากาศ ประกอบด้วย

๔.๑.๑ การส่งกลับสายแพทย์โดยใช้เครื่องบิน C-130H ติดตั้งอุปกรณ์การขนส่งสายแพทย์รวมทั้งเฮลิคอปเตอร์ แบบ EC725 และ Bell 412 (๒) การขนส่งทางอากาศเพื่อช่วยเหลือประชาชนและการพัฒนาประเทศ ได้แก่ เครื่องบิน C-130H, A319, A320, A340 และ B737-800 ตลอดจนเฮลิคอปเตอร์ แบบ EC725 และ Bell 412 โดยติดตั้งอุปกรณ์การลำเลียงทางอากาศ และอุปกรณ์ Air Delivery System (ADS)

๔.๑.๒ การกิจการค้นหาและช่วยชีวิต ได้แก่ เฮลิคอปเตอร์ แบบ EC725, Bell 412 และ UH-1H

๔.๑.๓ การกิจการปฏิบัติกิจเฉพาะพิเศษ ประกอบด้วย การปฏิบัติการฝนหลวง การควบคุมไฟฟ้า (การสร้างแนวกันไฟและการค้นหาจุดความร้อน) การโปรยน้ำสลายหมอกควัน การยับยั้งพายุลูกเห็บ การติดตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องบิน AU-23, BT-67 Alpha-Jet และ C-130H ติดตั้งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

๔.๑.๔ การกิจการข่าวกรอง การเฝ้าตรวจ และการลาดตระเวนกองทัพอากาศ มีเครื่องบินและอุปกรณ์ที่หลากหลาย ทั้งอากาศยาน อากาศยานไร้คนขับ ดาวเทียม และระบบข่าวกรองไซเบอร์ สามารถสนับสนุนข้อมูลแบบ Real time, Near Real Time และแบบเป็นช่วงเวลา ได้แก่

๔.๑.๔.๑ เครื่องบินที่ปฏิบัติการกิจลาดตระเวนทางอากาศ ประกอบด้วย AU-23, DA-42MPP และ SAAB-340 E/C

๔.๑.๔.๒ อากาศยานไร้คนขับ ได้แก่ Aerostar, U1 และ Dominator

๔.๑.๔.๓ กล้องลาดตระเวนและถ่ายภาพทางอากาศ ประกอบด้วย A3, A3 Edge, CA-295, Ultra CAM, MX15i, Star Safire III, LiDAR, Star Safire 380HD, LDH, QUAD1 และ TR-Stamp

๔.๑.๔.๔ ดาวเทียมถ่ายภาพ ได้แก่ NAPA-1 และ NAPA-2

๔.๒ โครงการจัดหาที่สำคัญ ได้แก่

๔.๒.๑ โครงการจัดหาระบบสำรวจภูมิประเทศด้านความมั่นคงพร้อมปฏิบัติการใน ๕ ปีข้างหน้า

๔.๒.๒ โครงการพัฒนาการปฏิบัติการในห้วงอวกาศ พร้อมปฏิบัติการใน ๕-๑๐ ปีข้างหน้า

๔.๒.๓ โครงการผลิตอากาศยานไร้คนขับของกองทัพอากาศ พร้อมปฏิบัติการใน ๕ ปีข้างหน้า

๔.๒.๔ โครงการจัดหาเครื่องบินลำเลียงทดแทน พร้อมปฏิบัติการใน ๕-๑๐ ปีข้างหน้า

๔.๒.๕ โครงการจัดหาเฮลิคอปเตอร์ขนาดกลางสำหรับค้นหาและช่วยชีวิต
ทั้งในพื้นที่การรบและมีใช้การรบ พร้อมปฏิบัติการกิจใน ๕ ปีข้างหน้า

๔.๒.๖ โครงการจัดหาเครื่องบินลำเลียงขนาดกลางทดแทน พร้อมปฏิบัติการ
ภารกิจใน ๑๐ ปีข้างหน้า

๕. กองทัพอากาศกำหนดภารกิจและกิจเฉพาะของฝูงบิน เพื่อกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน
ในการเตรียมกำลังให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยต้องสามารถรองรับการปฏิบัติการรบและมีใช้การ
รบได้อย่างเหมาะสมกับขีดความสามารถของอากาศยานและยุทธโศปกรณ์ โดยกองทัพอากาศต้อง
กำหนดกรอบมาตรฐานและสัดส่วนการฝึกบินให้ฝูงบินวางแผนและจัดการฝึกบิน เพื่อดำรงสมรรถภาพ
ความพร้อมรบของนักบินอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับภารกิจหลัก/รอง ของแต่ละฝูงบิน โดยในปี ๖๔
กองทัพอากาศได้จัดทำคำสั่งกำหนดกรอบมาตรฐานและสัดส่วนการฝึกบินให้มีเที่ยวบินบังคับในกิจ
ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้กองทัพอากาศมีความพร้อมปฏิบัติการ
ภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างเป็นรูปธรรมเรียบร้อยแล้ว ซึ่งจะทำให้กองทัพอากาศมีความ
พร้อมปฏิบัติการภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยด้วย

ข้อเสนอแนะ/ปัจจัยความสำเร็จ

๑. ปรับปรุงแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพอากาศ ปี ๖๓ ให้สอดคล้องแผนการป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๕๘
แผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพไทย ๒๕๖๐ ปรับแนวความคิดจาก “การจัดการสาธารณภัย” เป็น
“การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย” เพิ่มเติม ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจาก
สาธารณภัย และยุทธศาสตร์ที่ ๔ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยง
จากสาธารณภัย แต่ยังคงการประสานงาน และดำเนินงานของจิตอาสาพระราชทานตามที่ได้รับ
ประสานจากหน่วยเกี่ยวข้อง เพื่อตอบสนองการดำเนินงานของจิตอาสาพระราชทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. กระทรวงมหาดไทยสมควรหารือกับกองทัพอากาศร่วมกันวิเคราะห์และพิจารณา
แนวทางในการขยายความร่วมมือ รวมทั้งจัดทำงบประมาณร่วมกันหรืองบประมาณเชิงบูรณาการ
ของรัฐบาล เพื่อจัดหาอุปกรณ์พิเศษมาติดตั้งกับอากาศยานกองทัพอากาศในภารกิจป้องกันและ
บรรเทาสาธารณภัย มากกว่าจัดหาตามโครงการของส่วนราชการใดราชการหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ขาดความคุ้มค่า

๓. การฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้การปฏิบัติ
ภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค
ประชาชนได้อย่างไร้รอยต่อ โดยการฝึกซ้อมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกคนเข้าใจบทบาท หน้าที่
และการปฏิบัติที่มีความมุ่งหมายเดียวกัน อีกทั้งยังสามารถนำข้อขัดข้องที่ได้จากการประเมินผลการฝึก
มาปรับแผนการปฏิบัติในครั้งต่อ ๆ ไปได้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การกำหนดปัญหาฝึก แสดงบทบาท

และขีดความสามารถตามศักยภาพและขีดความสามารถให้ภาคส่วนต่าง ๆ รับรู้และเข้าใจในวิธีการปฏิบัติการของกองทัพอากาศ การฝึกร่วมกันทุกภาคส่วนเพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสานงาน และทำที่ดีที่สุด การประเมินผลจะเป็นตัวชี้วัดที่บ่งชี้ว่า การฝึกควรจะพัฒนาไปอย่างไรและแนวทางใด

๔. ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การประยุกต์ใช้นวัตกรรมใหม่ มาสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่น โดรน จำเป็นต้องมีมาตรฐานการใช้งานและความปลอดภัย ซึ่งกระทรวงมหาดไทยจำเป็นต้องก้าวให้ทันเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหล่านี้ สมควรให้กระทรวงมหาดไทยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา กำหนดมาตรฐาน กลไกการปฏิบัติ หรือจัดทำความร่วมมือระหว่างหน่วยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประยุกต์ใช้ตามความเชี่ยวชาญ/ชำนาญของแต่ละหน่วย